

ANNA-LIISA KARJALAINEN JA MARJO KOLKKA (TOIM.)

Verkottumista ja vertaiskehittelyä

- 10 vuotta tutkimus- ja aluekehitystä

Vipuvoimaa
EU:lta
2007–2013

SOSIAALITAITO SOCIALKOMPETENS

Diakonia -ammattikorkeakoulu
Helsinki 2015

DIAKONIA -AMMATTIKORKEAKOULUN JULKAISUJA
C -katsauksia ja aineistoja 40
[C Rewievs and Materials 40]

Julkaisija: Diakonia -ammattikorkeakoulu
Kannen kuva: Shutterstock
Taitto: Jenny Tenhunen

ISBN 978-952-493-243-1 (pdf)

ISSN 1458-9935

Tiivistelmä

**Anna-Liisa Karjalainen ja
Marjo Kolkka (toim.)**

**Verkottumista ja vertaiskehittelyä
- 10 vuotta tutkimus- ja aluekehitystyötä**

Helsinki:

Diakonia -ammattikorkeakoulu, 2015

41 s.

Diakonia -ammattikorkeakoulun julkaisuja
C Katsauksia ja aineistoja 40

ISBN

ISSN

978-952-493-243-1 (pdf)

1458-9935

Tutkimus- ja aluekehitystyö on ammattikorkeakoulujen perustehtävää. Tätä varten erilaiset kehittämisen foorumit ja verkottuminen ovat tärkeitä. Keski- Uudellamaalla on jo kymmenen vuoden ajan toiminut yhteistyöverkosto, joka on järjestänyt foorumeita verkottumiseen ja hyvien käytäntöjen edistämiseen ja levittämiseen. Toimijoina ovat koulutusorganisaatiot, Sosiaalialan osaamiskeskus Sosiaalitaito ja useat alueella toimivat järjestöt.

Toteutuneita seminaareja ja niiden suhdetta aluekehittämiseen käsittelee tässä julkaisussa artikkeli Kymmenen vuotta aluekehittämistä. Se kuvaa kehittämistyön monivaiheisuutta ja kulloinkin esillä olleita aiheita.

Vuonna 2014 seminaari oli valtakunnallinen ja kansainvälinen. Sen teemana oli kulttuuri ja kieli ohjauksessa. Tämä mahdollisti aluekehityksen päivän yhdistämisen Euroopan sosiaalirahaston rahoittaman Romako -hankkeen päätösseminaariin. Hankkeen tavoitteena oli koota ja levittää romani- ja maahanmuuttajataustaisten ihmisten ohjauksen ja koulutuksen hyviä käytänteitä sekä Suomesta että Ruotsista.

Seminaarin avaaja kansanedustaja Pekka Haavisto totesi, että ”voimme tehdä valintoja siitä, mitä haluamme omaksua, mutta meillä ei ole varaa eristäytyä muista kulttuureista”. Hän haastoi näkemään yksilöt yksilöinä eikä ensisijaisesti etnisen ryhmän edustajina. Kohtaamisissa on tärkeää kunnioittaa kunkin etnistä taustaa.

Tutkija Jaana Viljarannan mukaan oppijaminäkuvaan vaikuttavat monet sisäiset ja ulkoiset tekijät. Aikuisten arviot lasten kyvyistä ovat merkityksellisiä oppijaminäkuvan muotoutumisessa. Lapset ja nuoret tarvitsevat tukea valintoihinsa erityisesti siirtymävaiheissa, joissa minäkuvan vahvistuminen on usein mahdollista.

Dosentti ja kasvatustieteen tohtori Christina Rodell Olgac Södertörns högskolasta käsittelee romaniväestön moninaisuutta ja sen yhteiskunnalliseen asemaan Ruotsissa liittyviä haasteita ja kehittämistyötä. Esimerkkinä oli sillanrakentajakoulutus, joka on viiden kunnan ja Södertörn høgskolan tekemää urauurtavaa työtä kulttuurisen ymmärtämyksen lisäämiseksi. Tavoitteena on kehittää inklusiivisia työtapoja. Koulutustavat ovat eri romaniryhmistä ja he ovat työsuhteessa kuntaan.

Työpajoissa oli esillä romani- ja maahanmuuttajaväestön yhteiskunnallista osallisuutta edistäviä hankkeita ja projekteja eri puolilta Suomea.

Asiasanat: ohjaus, kulttuuri, inklusio, osallisuus, aluekehittäminen, oppijaminäkuva

Summary

**Anna-Liisa Karjalainen and
Marjo Kolkka (ed.)**

**Networking and peer development-
Ten years of research and regional development**

Helsinki:

Diaconia University of Applied Sciences, 2015

41 pages
Series

Diakonia- ammattikorkeakoulun julkaisuja
C Katsauksia ja aineistoja 40
[Publications of Diaconia University of Applied
Sciences
C Reviews and materials 40]

ISBN
978-952-493-243-1 (pdf)

ISSN
1458-9935

Research and regional development belong among the key duties of universities of applied sciences. Therefore, various development forums and networking are important for these institutes. A collaborative network has functioned in Central Uusimaa for ten years, arranging forums for networking and for the promotion and spreading of good practices. The parties to this network include educational organisations, the social and welfare centre of expertise Sosiaalitalo, and several other organisations operating in the region. The article Ten years of research and regional development discusses the seminars arranged by this network and the relation of the seminars to regional development work. The article depicts the many facets of development work and the many themes brought up at various times.

The 2014 seminar was both national and international. The theme was the culture and language of guidance. The choice of this theme made it possible to combine the regional development day to the closing seminar of the ESF-funded Romako project. The purpose of that project was to collect and disseminate good practices in Finland and Sweden relating to the guidance and education of people with Romani or immigrant back-grounds. The Member of Parliament Mr. Pekka Haavisto, opening the seminar, said that we can choose which aspects of other cultures we wish to make our own but we cannot afford to isolate ourselves from other cultures. He urged us to see people as individuals and not, primarily, as representatives of their ethnic groups. In all encounters it is important to respect the ethnic backgrounds of those involved.

According to researcher Jaana Viljaranta, there are many internal and external factors influencing our self-images as learners. Evaluations given by adults concerning the abilities of children are significant for the formation of the children's images of themselves as learners. Children and young people need support with their choices particularly in transition phases because the improvement of their self-image is often possible at those times.

Docent, Doctor of Education, Ms. Christina Rodell Olgac of Södertörns högskola, discussed the diversity of the Romani population and the challenges and the development work relating to its social position in Sweden. Her example was the Bridge Builders' education which involves pioneering work by five municipalities and Södertörn högskola to increase cultural understanding. The purpose of the venture is to develop inclusive methods of working. The trainees are from different groups of Romani people and they are employed by municipalities.

The workshops presented various ventures and projects around Finland that promote the social participation of the Romani and immigrants.

Key words: guidance, culture, inclusion, participation, regional development, self-image as learner

SISÄLLYSLUETTELO

ESIPUHE	9
1. KYMMENEN VUOTTA ALUEKEHITTÄMISTÄ	10
Kehittämishankkeiden aikaa	10
Tutkimuksen ja aluekehityksen päivä syntyy	11
Verkostoitumista ja yhteisöllistä kehittämistä	11
Aluekehittämistyön uusi käänne	12
Vapaaehtoistyötä ja kansalaistoimintaa	13
Ikääntyminen EU:n teemavuotena	15
Ensimmäisen kansalaisuuden teemavuoden keskiössä nuori kansalaisuus	15
Kehittämistyön uusia haasteita	16
2. KULTTUURI JA KIELI OHJAUKSESSA	17
2.1. Mosaiikkikulttuuri uusien haasteiden edessä, seminaarin avaus	17
2.2. Pystynkö mukaan siihen? - Oppijaminäkuvan kehitys ja rooli koulutuspoluilla	18
Miten oppijaminäkuva kehittyi koulussa?	18
Oppijaminäkuvan merkitys onnistuneiden koulutuspolkujen kannalta	20
2.3. Romanitaustaiset sillanrakentajat korkeakoulutuksessa	22
3. MAAHANMUUTTAJA- JA ROMANITAUSTAISTEN IHMISTEN KOULUTUS- JA TYÖURIEN SUJUVOITTAMINEN	25
3.1. Kulttuuristen tekijöiden vaikutus oppijan minäkuvaan	25
3.2. Henkilöstön osaaminen yksilöllisten koulutus- ja työurien tukemisessa	27
Kulttuurien tuntemus lähtee itsestä ja oman kulttuurin tuntemisesta	27
3.3. Kulttuurisensitiivinen työote	28
Mod – Moninaisuus, Oivallus, Dialogi	28
Anna-Leena Klemetti-Falenius	28
Mosaiikki-hanke	29
3.4. Monikulttuurisen ohjauksen toimivia käytänteitä	30
Ulkoista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi -tutkimus	30
Romanien osallisuus ja hyvinvointi -hanke (Roosa)	31
Väestöliiton työuramentorointi	32
3.5. Keinoja ohjaus- ja tukijärjestelmien ja ihmisten tarpeiden kohtaantumiseen	34
3.6. Toimivia ratkaisuja, tuottavia malleja ja onnistuneita urapolkuja	36
4. ALUEILLA VERKOTUTAAN, OHJATAAN JA LÖYDETÄÄN HYVIÄ YHTEISTYÖMALLEJA TALLENNE JA MATERIAALI	39
	41

Esipuhe

PIRJO HAKALA

Keski-Uudellamaalla toimivat koulutusorganisaatiot, Sosiaalialan osaamiskeskus Sosiaalitaito ja useat alueella toimivat järjestöt ovat järjestäneet yhdessä jo kymmenen vuoden ajan aluekehityksen päiviä. Vuosittain toteutuva yhteinen seminaaripäivä on ollut foorumi, johon alueen toimijat ovat tulleet yhteen jonkin ajankohtaisen teeman äärelle. Päivissä on jaettu erilaisten kehittämishankkeiden tuloksia, opittu toisten hyvistä käytännöistä ja luotu yhdessä uutta. Tämä julkaisu juhlistaa tätä kymmenvuotista taivalta. Julkaisun johdantoartikkelissa yliopettaja Marjo Kolkka kuvaa aluekehittämispäivän syntyä ja vuosien varrella käsiteltyjä teemoja. Päivien aiheet ovat olleet alueen näkökulmasta merkittäviä ja ne ovat yleensä liittyneet myös kansallisesti tai Euroopan laajuisesti ajankohtaisiin kysymyksiin.

Vuoden 2014 seminaarin teemaksi sovittiin Kulttuuri ja kieli ohjauksessa. Teeman valinta mahdollisti aluekehityksen päivän yhdistämisen Euroopan sosiaalirahaston rahoittaman Romako-hankkeen päätöseminaariin. Hankkeen tavoitteena oli koota ja levittää romani- ja maahanmuuttajataustaisten ihmisten ohjauksen ja koulutuksen hyviä käytänteitä sekä Suomesta että Ruotsista. Järvenpäässä marraskuussa toteutuneessa seminaarissa kuultiin näitä kokemuksia sekä aamupäivän esityksissä että iltapäivän kuudessa työpajassa. Tähän julkaisuun on koottu keskeisin sisältö kaikista päivän puheenvuoroista. Seminaarin materiaali löytyy kokonaisuudessaan viereisestä linkistä.

Toivon, että Keski-Uudellamaalla yhdistetään voimat ajan haasteisiin vastaamisessa seuraavallakin kymmenvuotiskaudella. Yhdessä olemme ja voimme aina enemmän.

Helsingissä 20.1.2015

*Pirjo Hakala
vararehtori
Diak*

**MATERIAALI
LAATIKKO**

[Seminaarin
materiaali](#)

1 Kymmenen vuotta aluekehittämistä

• MARJO KOLKKA

Järvenpäässä ja ylipäätään Keski-Uudenmaan alueella tapahtui paljon asioita samaan aikaan, kun ammattikorkeakoululaki (2003/351) uudistui. Laissa määriteltiin tuolloin varsin tuoreen ammattikorkeakoulujärjestelmän yhteiskunnallista tehtävää. Opetus, tutkimus ja aluekehittäminen määriteltiin ydinasioiksi.

Järvenpäässä oli kaksi ammattikorkeakoulua, Diak ja Laurea. Alkuun molemmat olivat omia yksiköitään, myöhemmin osia suuremmista kokonaisuuksista. Kahden ammattikorkeakoulun yhteistyötä rakennettiin monella sektorilla. Symbolinen kuusiainan kaataminen ammattikorkeakoulujen välistä tapahtui vuonna 2003. Samoihin aikoihin haettiin Uudenmaan liitolta rahoitusta yhteiseen hankkeeseen Osaamispääoma Keski-Uudenmaan kasvun edellytyksenä (OKKE). Tällä hankkeella etsittiin aluekehittämiseen synergiaa ammattikorkeakoulujen ja toisen asteen oppilaitosten yhteistyöstä. Hankkeen projektipäällikkö oli ammattikorkeakoulujen yhteinen ja konkreettinen ilmentymä yhteistyöstä. OKKEssa tehtiin tulevaisuudentutkimusta alueen kehittämisen näkökulmasta, synnytettiin skenaarioita ja mietittiin eri toimijoiden roolia ja painotuksia. Hankkeen merkitys oli suuri paitsi alueen kehittämiseksi, myös ammattikorkeakoulujen yhteistyön syvenemiselle. Myös tuolloin vielä melko uusi Sosiaalitalo oli tärkeä yhteistyökumppani. Kuuma-kuntien yhteistyö haki tuolloin muotoaan, mutta OKKEN näkökulmasta se oli jo merkityksellinen linjaava toimija.

AMMATTIKORKEAKOULUJEN JA TOISEN ASTEEN OPPILAITOSTEN YHTEISTYÖLLÄ TÄHDÄTTIIN ALUEKEHITTÄMISEEN

Kehittämishankkeiden aikaa

Vuosituhaten ensimmäisen vuosikymmenen alkupuolisko oli muullakin tavalla monenlaisen kehittämisen aikaa. Suuria valtakunnallisia ohjelmia ei vielä ollut, mutta kylläkin paljon erilaisia ministeriöitten organisoimia hankkeita tai projekteja. Diakin Järvenpään yksikössä luotsattiin alkoholiohjelmia, tehtiin päihdehuollon kehittämishanketta Pietarin seudulla ja Venäjän Karjalassa, haettiin päihdetyöhön Keski-Uudenmaan alueella uusia näkökulmia päihdetoimijoiden yhteistyössä PÄIKE-hankkeessa, rippikoulun isostoimintaa kehitettiin ja mietittiin, mitä on kasvu kirkon työntekijäksi. OPAS-hankkeessa haettiin moniammatillisia ja verkkopohjaisia keinoja yksityistalouksien velkatilanteiden ratkaisuun, tutkittiin suomalaisen yhteiskunnan tilaa Kahtia jakautuva Suomi -hankkeessa ja edistettiin sosiaalista yrittäjyyttä Sosvoima-hankkeessa, joka myös oli yhteistyötä ammattikorkeakoulujen kesken. Lähiötyö oli voimaperäistä ja tukihenkilötoimintaa toteutettiin Kasvatus- ja perheneuvontaliiton kanssa, turvakotityötä sekä poliisin ja sosiaalityönte-

kijöiden toimintaa mallinnettiin alueellisessa yhteistyössä. OKKE:n myötä käynnistyi työ vammaisalan osaamisen ja vetovoimaisuuden edistämiseksi silloisen Uudenmaan erityis- palveluiden kanssa. Työ syveni ja monimuotoistui ensin Kehikko-hankkeen ja sittemmin Yhteinen elämä -projektin mahdollistamana. Opiskelijat olivat tiiviisti mukana kehittämistyössä ja suuri osa opinnäytetöistä oli näissä hankkeissa toteutuneita.

Tutkimuksen ja aluekehityksen päivä syntyy

Vuoden 2004 aikana havahtuimme siihen, että Diakissa ja yhteistyössä Laurean kanssa oli runsaasti konkreettista ja merkityksellistä tutkimus- ja kehittämistoimintaa, mutta ei foorumia, jossa sitä voitaisiin esitellä ja levittää löydettyjä hyviä käytäntöjä. Tästä syntyi Tutkimuksen ja aluekehittämisen päivä, jonka ensimmäinen seminaari toteutui Diakin ja Seurakuntaopiston kampuksella 25.11.2005. Päivän slogan oli "Alueen ihmisten ja yhteisöjen asialla". Seminaarin funktio nähtiin erityisesti tutkimustoiminnan esittelyn ja verkostoitumisen mahdollisuutena. Päivä järjestettiin jo melko laajana yhteistyönä. Järvenpään kampuksen tiivis yhteistyö Uudenmaan erityis- palveluiden, Diakin ja Seurakuntaopiston kesken oli tuonut kampukselle yhteistyölehtori Ritva Mänttärin, mikä ilmensi sitä, mitä kehittämissyhteistyö voi parhaimmillaan olla. Mukaan kutsuttiin alueen toimijoita laajasti: ammattilaisia, opiskelijoita, järjestöjä ja muuten kiinnostuneita. Yleisömenestys ei ollut järin suuri, mutta päivä koettiin merkitykselliseksi tutkimukseen ja aluekehittämiseen liittyvänä esiintulona. Seuraava päivä päätettiin järjestää vuoden kuluttua.

Vuoden 2006 aluekehittämisen päivän teemana oli työllistyminen ja osallisuus. SOSVOI- MA-hankkeen kautta tarkasteltiin yrittäjyyttä alueen voimavarana. Päihdetyön laadullinen kehittäminen -hanke tarjosi välineitä myös työvoiman palvelukeskuksen toimintaan. Järjestöt olivat esillä teemalla "Kuka vaikuttaa?"

Työpajojen teemoina olivat lapset, nuoret ja perheet sekä palvelujen kehittäminen. Ensimmäisessä vaiheessa perehdyttiin aiheisiin nuoret, rippikoulu ja muutos, oppimisverkot työn ja perheen tasapainon rakentajina, opiskelijoiden mukaantulo hanketyöhön ja Järvenpään rikosentorjuntaprojektiin. Toisessa vaiheessa perehdyttiin Uudenmaan vammaisalan kehittämissyksikköhankkeeseen ja tutkimuksen merkitykseen siinä sekä vanhustenhuollon kehittämishankkeeseen nimeltä TUIKE. Näihin aikoihin kaavailtiin kehittämissyksiköiden syntyä eri tema-alueilta. Järvenpään toivottiin vammaisalan kehittämissyksikköä.

Verkostoitumista ja yhteisöllistä kehittämistä

Syksyn 2007 tapahtumaa markkinoitiin päivänä, jonka tavoitteena on verkostoitua, tutustua ja pohtia sosiaalialan kehittämissyksiköiden roolia ja tehtäviä alueen kehittämistyössä. Tapahtuman teemoina olivat vanhus- ja vammaispalvelut, lastensuojelu sekä yhteisöllisyys. Teemasta Uusia avauksia sosiaalialan työhön alusti ylisosiaalineuvos Aulikki Kananoja, joka silloin oli sosiaalialan koulutusta ja tutkimusta yliopistoissa ja ammatti- korkeakouluissa selvittävän työryhmän puheenjohtaja. Tuolloin oli näköpiirissä sosiaalialan kehittämissyksiköiden perustaminen ja tästä aiheesta alusti sosiaalineuvos Martti Lähteinen sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöstä. Päivän päätteeksi oli paneeli, jossa mietittiin,

mitä aluekehitystyö on yhteistyönä. Tämän kolmannen aluekehittämispäivän kohdalla oli seminaarista jo muodostunut perinne ja olimme tiukasti ajan hermolla. Pystyimme edelleen tuottamaan päivän studia generalia -tyyppisenä, ilmaisena seminaarina alueen toimijoille.

Syksyn 2008 aluekehittämisen päivän toteuttamispaikka oli edelleen Järvenpään kampus. Tavoitteena oli verkostoituminen, tutustuminen ja sosiaalialan kehittämisen pohtiminen tutkivan työotteen, oman työn kehittämisen ja innovatiivisten työmuotojen kannalta. Stakesin erikoistutkijan Juha Koiviston teemana olivat hyvät käytännöt ja

Diakin yliopettaja Terhi Laine alusti aiheesta ”Tutkimus ja kehittäminen syrjäytymisen ehkäisyssä – ammattikorkeakoulu toimijana ja yhteistyökumppanina”. Työpajoissa oli paljon ajankohtaisia teemoja: sirkus, luova ja osallistava sosiaalialan työ, asumispalvelujen hyvät käytännöt, oman työn arviointi, monikulttuurinen ja multisensorinen työ, yhdyskuntatyön uudet painotukset, etnografia työn kehittämisen välineenä ja lapsen hyvä arki. Päivä oli edellistä hiukan vetovoimaisempi ja opiskelijat yhteistyöoppilaitoksista löysivät tapahtuman entistä paremmin.

” AMMATTIKORKEAKOULUT NÄHTIIN
TÄRKEINÄ SYRJÄYTYMISEN
EHKÄISYSSÄ

Aluekehittämistyön uusi käänne

Seuraavassa aluekehittämisen verkostotapahtumassa kehittämistyö oli uudessa vaiheessa. Oli tullut selväksi, että sosiaali- ja terveysministeriön kaavailemia kehittämissiköitä ei tullut ja oli siirrytty uudenlaiseen kehittämiseen. Hankkeet olivat suuria valtakunnallisia konsortioita. Erillishankkeita oli vain vähän. Tutkimuksen ja aluekehityksen päivän teemat linkitettiin EU:n teemavuosiin. Vuonna 2009 käsitelimme vammaisuutta. Pehdyimme vammaiskysymyksiin monesta syystä. Se oli ajankohtaista Järvenpään kampukselle, jonne oli rakennettu Siirala-rakennus. Sen omistivat Seurakuntaopisto, Eteva ja Diak. Rakennus vihittiin vuoden 2009 alussa. Siiralassa toimii perhepalvelukeskus Tikkarelli, joka on erikoistunut lyhytaikaiseen hoitoon. Teimme päämääräisesti töitä vammaisalan osaamisen kehittämisessä, vammaistyön vetovoimaisuuden lisäämisessä ja koulutuksen kehittämisessä.

Tutkimuksen ja aluekehityksen päivän järjestämissyhteistyö laajeni. Perustoimijat Diak, Laurea, Seurakuntaopisto ja Sosiaalitalo toimivat edelleen tiiviissä yhteistyössä, mutta tämän päivän järjestelyihin osallistuivat myös Eteva, Invalidisäätiön Järvenpään koulutuskeskus (nykyisin Validia) ja monet järjestöt. Vammaispalvelulain muutos oli ajankohtainen. Erityisasiantuntija Jaana Viemerö Kuntaliitosta kuvasi muutoksia. Työpajoissa pehdyttiin snoezelen-menetelmän soveltamiseen vammaistyössä, hoitamiseen ja avustamiseen, yksilökeskeiseen suunnitelmatyöskentelyyn ja vammaisten ihmisten kuntouttavaan työllistämiseen ja henkilökohtaiseen avustamiseen.

Aluekehityspäivä vuonna 2010 toteutui Hyvinkään Laureassa. Järjestäjäjoukko oli todella laaja. Mukana oli runsaasti Keski- ja Pohjois-Uusimaan järjestöjä. Pääteemana oli mielen-terveys- ja päihdetyö ja tavoitteena oli edistää Keski- ja Pohjois-Uudenmaan sosiaali- ja terveysalan toimijoiden verkostoitumista sekä pohtia alan kehittämistarpeita ja -mahdollisuuksia tutkivan oppimisen mukaisia työmenetelmiä soveltaen. Avauspuheenvuorosaan kansanedustaja Merja Kuusisto nosti esille nykyisinkin niin ajankohtaisia teemoja: ennaltaehkäisyn välttämättömyyden, verkostoitumisen tarpeellisuuden, terveyserojen kasvun, hoitopolkujen hajanaisuuden ja toimimattomuuden sekä masennusperustaisen työkyvyttömyyden lisääntymisen. Yliopettaja Eija Mattila alusti aiheesta Vuorokuuntelu asiakkaan kohtaamisessa -voimaa ja valtaa.

Työpajoissa käsiteltiin ennaltaehkäisyä ja toipumista, osallisuutta kuntoutumisen edistäjänä, Elämässä eteenpäin -koulutuksen opinnollistettua kuntoutusta, perehdyttiin päihde- ja mielenterveysasiakkaiden avokuntoutuksen kehittämishankkeeseen (PÄMI), tarkasteltiin työtä ja toimintaa elämän sisältönä etsivän nuorisotyön näkökulmasta sekä

// VAMMAISALAN TYÖTÄ TARKASTELETIIN KEHITTÄMISEN JA INNOVATIIVISTEN TYÖMUOTOJEN KANNALTA

kuultiin työvoiman palvelukeskuksen toiminnasta suuntaviivojen luomisena arkeen.

Loppupuheenvuorossa Helsingin yliopiston tutkija Riitta Granfelt johdatti päihde- ja mielenterveyskysymyksiä marginaalissa. Hän on työskennellyt tutkijana hankkeissa, joissa päämääränä on ollut oikeus omaan oveen.

Vapaaehtoistyötä ja kansalaistoimintaa

Vuonna 2011 teemana oli kansalaistoiminta ja vapaaehtoistyö. Järjestäjien joukko laajeni entisestään, yhä useampi järjestö oli mukana ja Keuda liittyi oppilaitosten joukkoon. Seminaarissa mietittiin, sisältääkö vapaaehtoistyö ja kansalaistoiminta rajattomia mahdollisuuksia vai mahdottomia rajoja. Päivän pääpuhujana oli Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton kehitysjohtaja Juha Pantzar .

Hänen kommentaattoreinaan toimivat yliopettaja Susanna Hyväri ja lehtori Marianne Nylund, molemmat Diakista. Paneelissa pohdittiin, mikä saa ihmiset toimimaan vapaaehtoisina auttajina tai osallistumaan.

Työpajoissa oli runsaasti teemoja, joissa järjestötyön ja vapaaehtoistoiminnan merkitys korostui. Aiheesta "Keskilapsuus haastaa toimimaan yhdessä" olivat keskustelemassa edustajat Kasvatus- ja perheneuvontaliitosta ja Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry:stä. Uudenlaisena näkökulmana olivat keskilapsuuden "hiljaiset vuodet" haasteena kasvattajille. Monikulttuurisuusteemaa lähestyttiin Keudan Roti 2 -hankkeen kautta. Siinä kehitetään romaninuorten työllistymismahdollisuuksia ja työmarkkinoille siirtymistä. Vertaisuutta ja verkostoja käsittelevät Vaje ry ja Keski-Uudenmaan aivohalvausyhdistys

ry sekä Kris ry, jonka tavoitteena on tukea rikoksesta tuomittujen selviytyminen rangaistuksen päätyttyä ja auttaa nuoria, joilla on riski ajautua rikosuralle. Pohdinnan aiheena oli, miten vertaisuus voi rakentaa elämän mielekkyyttä. Omaiset mielenterveystyön tukena, A-Kilta ja Setlementti Louhela käsittelivät oman elämän osallisuutta ja kysyivät, voidaanko yhdistystoiminnalla ja vapaaehtoistyöllä edistää osallisuutta yhteiskunnassa ja omassa elämässä. Vanhustyön keskusliitto opasti työpajalaiset perehtymään ystäväpiiri-toimintaan, jossa syntyy elämyksiä arkeen ja edistetään arvokasta ikääntymistä. Työpajassa sai perustietoa ikääntymisestä ja harjoiteltiin työskentelytekniikoita. Icehearts puolestaan esitteli toimintaansa ennaltaehkäisevänä lastensuojelutyönä, jota toteutetaan joukkueurheilun avulla.

// YHDESSÄ TOIMINEN JA VERTAISUUS RAKENTAVAT ELÄMÄN MIELEKKYYTTÄ

Loppupuheenvuorossa Setlementti Louhelan johtaja Synnove Sternberg haastoi ylittämään rajoja. Yhdessä toimiminen on rikastuttavaa ja palvelee parhaiten yhteisöjä ja tuen tarpeessa olevia ihmisiä.

Paneelin osallistajat: Glenn Blomerus (Roti 2), Erja Johansson (Keski-Uudenmaan Aivohalvausyhdistys ry), Susanna Hyväri (Diak), Ilmo Häkkinen (A-Kilta), Lea Karjalainen, Työttömien Valtakunnallinen Yhteistyöjärjestö (TVY), Heljä Sairisalo, Yhden Vanhemman Perheiden Liitto (YVP), Rolle Jokinen (Setlementti).

Ikääntyminen EU:n teemavuotena

Seuraava tutkimuksen ja aluekehityksen päivä kytkeytyi edelleen Euroopan Unionin teemavuosiin ja tällä kerralla aktiivisen ikääntymisen ja sukupolvien välisen solidaarisuuden teemaan. Se järjestettiin yhteistyössä Etelä-Suomen ELY-keskuksen rahoittaman Osaava Uusimaa -hankkeen kanssa.

Ikääntyvien palvelut olivat erityisen kiinnostuksen ja kehittämisen kohteena. Oli tärkeä perehtyä palvelujen eettiseen perustaan ja pohtia itsemääräämisen kunnioittamista päivittäisissä toiminnoissa. Aiheesta alusti Valtakunnallisen sosiaali- ja terveysalan eettisen neuvottelukunnan, Etenen pääsihteeri Päivi Topo. Ikääntyneiden maahanmuuttajien IkäMAMU-toiminnasta kertoi suunnittelija Hilikka Linderborg Vanhustyön keskusliitosta. Ajankohtaisiin ilmiöihin aktiivisen ikääntymisen kysymyksissä johdatti Järvenpään kotihoidon johtaja Eeva Laine.

Työpajoissa oli aikamatka-aistihuone, monimuotoisia kohtaamisia -ideapaja ja aktiivisuuden ja toimintakyvyn ylläpitämiseen johdatti Ikäinstituutti. Eloisa ikä oli Vanhustyön keskusliiton aihe ja Hyvinkää-opisto korosti elinikäistä oppimista.

Loppupuheenvuorossa oli aiheena aktiivinen ikääntyminen tulevaisuuden haasteena. Liisa Rahkonen toi esille varsin vaikuttavan haasteen ikääntyvien ihmisten oman aktiivisuuden ja osallisuuden tukemisesta. Hänen pitkäaikainen kokemuksensa sosiaalijohtajana Hyvinkäällä ja aktiivinen toimintansa vapaaehtoistyössä antoivat perspektiiviä tarkasteluun.

Ensimmäisen kansalaisuuden teemavuoden keskiössä nuori kansalaisuus

Vuoden 2013 Keski-Uudenmaan tutkimuksen ja aluekehityksen verkostopäivä järjestettiin vuorostaan Keudassa ja teemana oli ”Ketä kiinnostaa!!! Välineitä ja välittämistä nuoren elämään”. Tarkastelimme nuorten asemaan ja nuorisotakuuseen liittyviä ratkaisumalleja ja haasteita. Tapahtuma linkittyi Euroopan kansalaisuuden teemavuoteen. Tarkastelunäkökulmina olivat nuorten ihmisten kansalaisuus, osallisuus, oikeus opiskella ja tehdä työtä sekä nuorten äänen esille tuleminen.

Nuorten palvelujen koordinaattori Olli Alanen Vamoksesta tarkasteli ilmiötä syrjään jäämisen taustalla. Hänen mukaansa pitkä palveluhistoria tai lukemattomat käynnit eri

asiantuntijoiden luona eivät kerro siitä, että nuorista välitettäisiin. Päinvastoin ne voivat olla merkki siitä, että järjestelmät tai ammattilaiset eivät kykene tukemaan nuorta. Palveluohjauksen nimissä siirretään tai joudutaan siirtämään vastuuta asiantuntijalta toiselle. Pohjimmiltaan jokaisella nuorella on halu edistää omaa hyvinvointiaan. Tähän nuori tarvitsee tukea, kunnioitusta, välittämistä ja rinnalla kulkijaa. Erityisesti tätä tarvitaan silloin,

” PITKÄ PALVELUHISTORIA TAI
LUKEMATTOMAT KÄYNNIT ERI
ASiantuntijoiden luona eivät kerro
siitä, että nuorista välitettäisiin

kun asiat eivät suju. Välittämiseen perustuva nuoren tukeminen haastaa perinteisen sosiaali- ja kasvatustyön, jolle on tyypillistä tietty etäisyys asiakkaaseen. Nuori pitäisi kohdata kokonaisena ihmisenä, jolla on erilaisia elämänongelmia ja tuen tarvetta. Yhden luukun periaate pitäisikin kääntää yhden henkilön periaatteeksi – nuorelle nimetyn, luotetun henkilön periaatteeksi.

Järjestöpäällikkö Anssi Kemppi esitteli nuorisotakuuta, jonka ansiosta nuoren välivuosi lukiosta korkeakouluopintoihin ehkä toimii, mutta vailla tulevaisuuden suunnitelmia. Eri-tyisen tuen tarpeessa olevia nuoria sekään ei tunnu auttavan. Nuorisotakuu ei ole riittävän kokonaisvaltainen saavuttaakseen heitä. Jos nämä nuoret halutaan mukaan, kaikkien toimijoiden – myös oppilaitosten ja työelämän – on tehtävä yhteistyötä. On uskallettava astua ulos totutusta.

Työpajoissa käsiteltiin yrittäjyyttä teemalla ” pärjäämistä elämään”, nuorisotakuun Järvenpään mallia, uraohjausprosessia monista eri näkökulmista, Etsivän nuorisotyön Vamos-mallia, nuorten osallistumista sekä koulutuksella tuotettavaa osallisuutta. Tämä tutkimuksen ja aluekehityksen päivä oli ensimmäinen, josta tuli pieni julkaisu sosiaali- ja terveysalan aiheita käsittelevässä Noste-lehdessä Puheenvuoroja-palstalle.

Kehittämistyön uusia haasteita

Kymmenvuotinen tutkimuksen ja aluekehityksen päivän historia kertoo mielenkiintoisista vuosista, joiden aikana sosiaali- ja terveysalan palvelut ovat muuttuneet. Kehittämisen painopisteet ovat vaihdelleet ja ihmisten avun tai tuen tarpeen henkilökohtaisuus on valottunut selvemmin kerros kerrokselta. Asiakkaiden tai palveluiden käyttäjien osallisuus on vahvistunut, mutta silti paljon edelleen tehdään puolesta, päätetään ohi ja toimitaan olettamusten pohjalta.

Alkuvuosina elettiin moninaisten ohjelmien melko sekavassa maailmassa. Sen jälkeen syntyi laajempia ja keskitetympiä ohjelmia. Vuonna 2007 käynnistyi sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma (KASTE), joka muodosti yhtenäisen kehittämisohjelman sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Kunnat kantoivat sen pohjalta päävastuun kehittämisestä, mutta ne muodostivat suuria yhteistyökonsortioita, joissa tapahtui ohjelman painotusten mukaista teemallista kehittämistä.

Tulevan SOTE-uudistuksen myötä kehittäminen saa jälleen uusia sävyjä. Vielä on kesken sosiaalihuollon tutkimuksen organisoituminen ja paljon edessä on paljon yhteistyön haasteita. Sekä uusi ammattikorkeakoululaki että vuoden voimassa ollut ammattikorkeakoulujen rahoitusmalli haastavat tutkimukseen ja kehittämiseen sekä yhteistyöhön. Muodot ovat kehkeytymässä.

2. Kulttuuri ja kieli ohjauksessa

2.1. MOSAIKKIKULTTUURI UUSIEN HAASTEIDEN EDESSÄ, SEMINAARIN AVAUS

PEKKA HAAVISTO

Tutkimuksen ja aluekehittämisen 10. verkostopäivää vietettiin Järvenpää-talossa 18.11. 2014. Se oli Diakonia-ammattikorkeakoulun, Seurakuntaopiston, Keudan, Validian, Laurean ja Sosiaalitaidon yhteinen ja päivän aiheena oli kulttuurin ja kielen merkitys oppimisessa ja ohjauksessa. Seminaarissa koottiin sekä suomalaisia että ruotsalaisia kokemuksia ja hyviä käytänteitä työ- ja opiskelu-urien sujuvoittamisessa. Esillä oli runsaasti erilaisia hankkeita ja niissä tuotettuja kokemuksia ja malleja ohjauksesta ja koulutuksen kehittämisestä.

Seminaarin avasi Pekka Haavisto, joka muistutti Suomen monikulttuurisesta historiasta. Suomenruotsalaisuus, saamelaisuus, romanikulttuuri tai vaikkapa tataari- ja juutalaiskulttuuri ovat tuoneet oman lisäarvonsa suomalaisen kulttuurin kehitykseen. Suomi on mosaiikkikulttuuri, jonka palat ovat syntyneet pitkien aikojen kuluessa. Hän kannusti suhtautumaan avoimesti myös uudempiin vähemmistöihin. ”Voimme tehdä valintoja siitä, mitä haluamme omaksua, mutta meillä ei ole varaa eristäytyä muista kulttuureista”, Haavisto muistutti.

Pekka Haavistolla on pitkä kokemus ulkoasiainsuhteista, joiden myötä hän on tutustunut moniin kulttuureihin. Haavisto on toiminut myös romaniainneuvottelukunnan puheenjohtajana.

” VOIMME TEHDÄ VALINTOJA SIITÄ, MITÄ HALUAMME OMAKSUA, MUTTA MEILLÄ EI OLE VARAA ERISTÄYTYÄ MUISTA KULTTUUREISTA

**MATERIAALI
LAATIKKO**

[Tallenne
avauksesta](#)

Tämän verkostopäivän taustalla oli romani- ja maahanmuuttajataustaisten ihmisten koulutusurien sujuvoittamiseen tähtäävä hanke ROMAHO.

”Yksilöä tulisi kohdella yksilönä eikä ensisijaisesti etnisen ryhmän edustajana. Kohtaamisissa on kuitenkin tärkeää kunnioittaa kunkin etnistä taustaa”, Haavisto summasi puheessaan.

2.2. PYSTYNKSMÄ MUKA SIIHEN? - OPPIJAMINÄKUVAN KEHITYS JA ROOLI KOULUTUSPOLUILLA

JAANA VILJARANTA

Muistatko, mitkä aineet olivat sinulle koulussa helppoja ja mitkä vaikeita? Ehkäpä koit olevasi erityisen hyvä matematiikassa, kun taas kielipäätä sinulla ei ollut? Vai sujuivatko taideaineet kuin vettä vain, mutta matikka ei luistanut sitten millään? Oliko liikunta sittenkin sinun vahvuutesi?

MATERIAALI LAATIKKO

[Videomateriaali
työpajasta](#)

Käsite oppijaminäkuva tarkoittaa juuri tällaisia oppimis- ja suoriutumistilanteisiin liittyviä näkemyksiä ja käsityksiä omasta osaamisesta ja kyvyistä. Nämä omat näkemyksemme taidoistamme ja kyvyistämme erilaisilla osaamisen alueilla, kuten matematiikassa tai kielissä, alkavat muotoutua jo hyvin varhain koulutaipaleen alussa, ja vuosien myötä ne muodostuvat usein varsin vahvoiksi ja pysyviksi käsityksiksi omista vahvuuksista ja heikkouksista. Oppijaminäkuva muotoutuu oppimiseen liittyvissä suoritus- ja vuorovaikutustilanteissa, ja sillä on tärkeä merkitys niin taitojen kehitykselle kuin myös koulutuspolkuihin liittyville suunnitelmille ja valinnoille. Koska oppilaan näkemyksillä itsestään esimerkiksi lukijana, laskijana tai vaikkapa kädentaitojen osaajana on varsin kauaskantoisia seurauksia, on tärkeää, että opettajat, opinto-ohjaajat sekä muut oppilaan arjessa läsnä olevat ammattilaiset kiinnittävät työssään huomiota paitsi oppilaan kykyihin, myös tämän käsityksiin omista vahvuuksistaan ja heikkouksistaan.

Miten oppijaminäkuva kehittyy koulussa?

Koulutaipaleen alussa lapsen eri oppiaineisiin liittämä oppijaminäkuva on tyypillisesti hyvin positiivinen, jopa ylioptimistinen. Varsin pian koulun aloitettuaan lapsi kuitenkin kohtaa monenlaisia uusia oppimistilanteita, joissa onnistumiset ja kohdatut haasteet alkavat muokata käsityksiä omista taidoista realistisemmiksi ja paremmin todellisia taitoja vastaaviksi. Nuoremmilla koululaisilla oppijaminäkuva ei siis vielä ole kovin pysyvä, ja tällöin aikaisemmat kokemukset vastaavista oppimistilanteista, niissä onnistuminen tai epäonnistuminen sekä suoriutumisesta saatava palaute ovat tärkeimpiä oppijaminäkuvaan vaikuttava tekijöitä. Kouluvuosien edetessä oppijaminäkuva ja taidot alkavat heijastua toinen toisiinsa vastavuoroisesti, ja pikku hiljaa oppilaalle alkaa muodostua melko vakiintunut käsitys itsestään eri asioiden oppijana ja osaajana. Myöhempinä koulu- ja opiskeluvuosina minäkuva alkaa vaikuttaa taitojen kehitykseen pikemmin kuin päinvastoin, ja minäkuvan merkitys esimerkiksi opiskelusuunnitelmien ja -valintojen ohjaajana kasvaa.

Kun lapsen kognitiiviset kyvyt kehittyvät hänen kasvaessaan, kehittyvät myös lapsen kyvyt ja halu sosiaaliseen vertailuun. Tutkimuksissa onkin havaittu, että sekä luokkatovereihin tehtävä vertailu että koululuokan yleinen taitotaso vaikuttavat yksittäisen oppilaan näkemyksiin omista kyvyistään ja vahvuuksistaan. Lapsi siis oppii vertaamaan omaa suoritustaan tietyssä oppiaineessa muiden suoritukseen samassa oppiaineessa, ja muodostaa tällä tavalla omia käsityksiään

kyvyistään. On kuitenkin tärkeää huomata, että oppijaminäkuvan muotoutuminen ei ole yksiselitteistä, vaan siihen vaikuttavat sekä sisäiset että ulkoiset tekijät. Lapsi siis muodostaa käsityksen omista kyvyistään sekä omien onnistumisen

ja epäonnistumisen kokemusten kautta että vertaamalla itseään muihin. Jos lapsi menestyy omaan tasoonsa nähden hyvin esimerkiksi matematiikassa, voi hänellä olla hyvä matematiikan oppiainekohtainen minäkäsitys, vaikka hän muihin oppilaisiin verrattuna ei olisikaan erityisen lahjakas matematiikassa. Toisaalta on myös mahdollista, että mikäli koululuokan yleinen taitotaso matematiikassa on korkea, lapsi kokee omat kykynsä heikommiksi kuin mitä ne todellisuudessa ovatkaan.

// OPPIJAMINÄKUVAAN VAIKUTTAVAT SISÄISET JA ULKOISET TEKIJÄT

Onnistumisen kokemusten ja sosiaalisen vertailun lisäksi erityisesti oppilaalle tärkeiden aikuisten näkemykset ja asenteet vaikuttavat oppijaminäkuvan kehitykseen. Tutkimus niin Suomessa kuin maailmallakin on osoittanut, että erityisesti opettajien, vanhempien ja muiden merkityksellisten aikuisten arviot oppilaan kyvystä ohjaavat minäkuvan kehitystä, ja joskus nämä arviot voivat vaikuttaa minäkuvan kehitykseen jopa enemmän kuin lapsen todellinen taitotaso. Aikuisen näkemykset lapsen taitotasosta voivat vaikuttaa lapsen oppijaminäkuvan kehitykseen erilaisten mekanismien kautta. Ensinnäkin aikuiset

// AIKUISTEN ARVIOT OPPILAAN KYVYSTÄ OHJAAVAT MINÄKUVAAN KEHITYSTÄ

voivat viestiä käsityksiään lapselle suoraan esimerkiksi kannustamalla parempiin suorituksiin koulussa tai kehumalla lasta tämän onnistuessa. Toisaalta nämä käsitykset voidaan välittää lapselle epäsuorasti toiminnan kautta, esimerkiksi kotitehtäviin annettuna apuna. Aikuisen vaativaksi

tehtäväksi jääkin pohtia, millä tavoin lasta voisi kannustaa ja tukea koulutehtävissä optimaalisella tavalla niin, että viesti välittyy positiivisella ja eteenpäin kannustavalla tavalla.

Lasta kannustaessaan ja omia arvioitaan lapsen taitotasosta ja vahvuuksista tehdessään aikuisen olisi tärkeää pohtia, missä määrin hänen näkemystensä taustalla vaikuttavat erilaiset stereotyyppiset ajatusmallit. Oppijaminäkuvan tutkimuksessa on toistuvasti havaittu sukupuolieroja eri oppiaineisiin kohdistuvissa minäkuvissa jo varsin nuorten koululaisien kohdalla. Pojille on tyypillisempää suurempi luottamus taitoihinsa matemaattisissa

aineissa, kun taas tyttöjen oppijaminäkuva on vahvempi äidinkielessä. Tutkimukset kuitenkin osoittavat myös, että erityisesti matematiikassa tällaiseen sukupuolieroon oppijaminäkuvassa ei ainakaan taitotason perusteella olisi aihetta – tyttöjen ja poikien väliset taitoerot matematiikassa ovat monissa tutkimuksissa olleet varsin pieniä, mikäli niitä ylipäänsä on esiintynyt. Onko siis niin, että me aikuiset välitämme joko tahallisesti tai huomaamattamme jo pienille koululaisille viestiä siitä, että matematiikka ja tieteet ovat jollain tavalla sopivampia pojille kuin tytöille ja tytöiltä emme tällä saralla odota niin paljon? Vastaavalla tavalla on syytä pohtia myös muita stereotyyppisiä tai kaavoihin kangistuneita ajatusmalleja, joita saatamme huomaamattamme välittää lapsille ja nuorille heidän kanssaan keskustellessamme tai palautetta antaessamme. Uskommeko esimerkiksi, että tietyt ammatit soveltuvat vain tietynlaisille ihmisille: kaikki juristit ovat tasaisen varmoja pilkunviilaajia ja muusikot ovat boheemeja taivaanrannanmaalareita? Monet käsitykset ja uskomukset voivat olla varsin tiedostamattomia, mutta niillä voi olla suuri merkitys, kun opiskelija yrittää hahmottaa omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan ja suhteuttaa niitä erilaisiin mahdollisuuksiin ja rajoituksiin, joita opiskelu- ja työpolut eteen tuovat.

TYTTÖJEN JA POIKIEN TAITOEROT MATEMATIIKASSA OVAT PIENTÄ

Oppijaminäkuvan merkitys onnistuneiden koulutuspolkujen kannalta

Mikä merkitys lapsen ja nuoren oppijaminäkuvalla sitten oikein on? Miksi lasten ja nuorten kanssa työskentelevien tulisi kiinnittää huomiota oppijaminäkuvan kaltaisiin kyvykäsityksiin? Kuten jo aiemmin todettiin, oppijaminäkuva vaikuttaa keskeisellä tavalla koulutaitojen kehitykseen ja onkin havaittu, että oppijaminäkuvalla voi olla koulusuoriutumiseen jopa suurempi merkitys kuin todellisella taitotasolla. Oppijaminäkuva voi oppilaan kyvyistä ja potentiaalista riippumatta vaikuttaa siihen, kuinka taidot jatkossa kehittyvät. Pahimmillaan heikko oppijaminäkuva voi johtaa alisuoriutumiseen. Oppijaminä-

KUN OPPILAS USKOO PÄRJÄÄVÄNSÄ, HÄN TODENNÄKÖISEMMIN ON KIINNOSTUNUT OPPIMISESTA

kuvan vaikutus taitojen kehitykseen voi kulkea monenlaisten mekanismien kautta. On esimerkiksi todennäköisempää, että oppilas panostaa enemmän sellaisten asioiden opetteluun ja harjoitteluun, joissa usko kykyihinsä. Tällöin taidot pääsevät kehittymään parhaalla mahdollisella

tavalla. Mikäli oppilas ei vastaavasti usko olevansa kyvykäs esimerkiksi kielissä, hän ei todennäköisestä myöskään niihin panosta, mikä voi näkyä oppilaan kykypotentiaaliin nähden heikompana taitojen kehityksenä. Toisaalta tutkimuksissa on havaittu, että usko omiin kykyihin tietyssä oppiaineessa on yhteydessä myös tästä asiasta pitämiseen ja siitä kiinnostumiseen: kun oppilas uskoo pärjäävänsä jossakin asiassa, hän todennäköisemmin myös on kiinnostunut tästä asiasta ja sen opettelusta kuin sellaisesta aiheesta, jossa

on epävarma eikä usko kykyjensä riittävän. Kiinnostus tiettyä aihetta tai oppiainetta kohtaan puolestaan johtaa suurempaan yrittämiseen ja ponnisteluun aiheessa pärjäämiseksi, mikä edelleen näkyy parempana taitojen kehityksenä.

Taitojen kehityksen lisäksi oppijaminäkuvan tiedetään vaikuttavan merkittävästi siihen, millaisia suunnitelmia ja aikeita lapsella tai nuorella on omasta tulevaisuudestaan. Onhan ymmärrettävää, että näkemykset itsestä ja omista kyvyistä ohjaavat käsityksiä siitä, millaisia asioita voi tulevaisuudessa tehdä ja missä voi pärjätä. Oppijaminäkuvan merkitys voidaankin nähdä niin valinnaisten kurssien valinnoissa kuin suuremmissa opiskelu-uraa ja työelämää koskevissa suunnitelmissa ja valinnoissa, kuten jatkokoulutuspaikkojen tai jopa ammattivalinnoissa. Olisikin tärkeää, että erilaisia valintoja pohtiva nuori voisi saada tukea valintoihinsa niin, että todellisten kykyjen lisäksi myös hänen omat – niin kykytasoa vastaavat kuin mahdollisesti epärealistisetkin – näkemykset omista vahvuuksista ja heikkouksista otettaisiin huomioon. Kuinka moni nuori kokeekaan olevansa jossain asiassa huonompi kuin muut, vaikka todellisuudessa näin ei olisikaan! Toivottavaa olisi, että jokainen valintojen edessä kamppaileva opiskelija saisi mahdollisuuden keskustella valinnoistaan ja niihin vaikuttavista seikoista luotettavan läheisen ihmisen tai pätevän ammattilaisen kanssa.

Useimmiten käsityksemme itsestämme ovat luonteeltaan varsin pysyviä. Oppijaminäkuva ei ole poikkeus, vaan nämä näkemykset omista taidoista ja kyvyistä muodostuvat jo varsin varhaisessa vaiheessa koulutaipaleen alkupuolella melkoisen pysyviksi. Parhaassa tapauksessa kouluaan aloitteleva lapsi luottaakin kykyihinsä, suuntautuu koulutehtäviin innokkaasti ja hänen taitonsa kehittyvät mukavalla tavalla tukien edelleen myönteisen minäkuvan vahvistumista. Tällainen positiivinen kehä toimii hyvänä pohjana myöhempien kouluvuosien ja koulutuspolkujen haasteille ja valinnoille. Kääntöpuolena on kuitenkin se, että myös lapsi, jolla on heikommat käsitykset itsestään ja kyvyistään, on taipuvainen ylläpitämään tätä negatiivista käsitystä ja todennäköisesti myös kokee enemmän epäonnistumisia koulutaipaleellaan. Jokaisen koululaisen ja opiskelijan soisikin saavan paljon onnistumisen kokemuksia, sillä mikään kiveen hakattu tie ei kielteinenkään oppijaminäkuva tietenkään ole. Erityisesti erilaisten siirtymä- ja muutosvaiheiden, kuten koulun tai opettajan vaihtumisen, on havaittu olevan otollisia hetkiä myös omien näkemysten muutokselle. Toivottavasti tällaisissa nivelvaiheissa jokainen oppilas ja opiskelija voi saada apua, tukea ja paljon kannustusta omien vahvuuksien etsimiseen ja niiden löytämiseen!

// POSITIIVINEN KEHÄ TOIMII HYVÄNÄ
POHJANA TULEVINA KOULUVUOSINA

2.3. ROMANITAUSTAISET SILLANRAKENTAJAT KORKEAKOULUTUKSESSA

CHRISTINA RODELL OLGAC

Esityksestä koonnut ja kääntänyt

PIRJO MÄLKIÄINEN

Christina Rodell Olgac työskentelee dosenttina ja kasvatustieteen lehtorina Södertörns högskolassa lähellä Tukholmaa. Hän on perehtynyt erityisesti romanien koulutukseen Ruotsissa ja hän väitteli tohtoriksi vuonna 2006 teemalla Romanivähemmistö enemmistöyhteiskunnan koulussa. Uhkasta mahdollisuudeksi. Rodell-Olgac on vastannut yhdessä kollegansa Angelina Dimiter-Taikonin kanssa romaneiden sillanrakentajakoulutuksesta (brobygggarutbildning) vuodesta 2012. Christina on myös saanut tehtäväkseen kehittää opettajankoulutuksen, jonka pääsuuntauksena on romani chip -kieli. Esityksessään Christina keskittyi eritoten kokemuksiin sillanrakentajakoulutuksesta ja hän kertoi myös romanivähemmistön tilanteesta Ruotsissa.

MATERIAALI LAATIKKO

[Romani mediators I](#)

[Romani mediators II](#)

www.romskinkluder.se

Romanit ovat hyvin moninainen vähemmistöryhmä Ruotsissa. Ensimmäinen romaneja koskeva kirjallinen dokumentti on vuodelta 1512. Monia romaniryhmiä on saapunut Ruotsiin historian eri aikoina (mm. Suomen romanit, ns. resande, kelderash, lovara ja arli) ja tällä hetkellä heitä arvioidaan olevan 50000–100000. He puhuvat yli 20 eri kielivariaatiota romanikielestä ja edustavat monia eri uskontokuntia; katolilaisuutta, protestantismia ja islaminuskoa. Vasta vuonna 2000 romanit, saamelaiset, tornionjokilaaksolaiset (meänkieli), ruotsinsuomalaiset ja juutalaiset tunnustettiin kansallisina vähemmistöinä Ruotsissa.

Ruotsin ja Suomen romanistrategia laadittiin samoihin aikoihin. Ruotsin vuosille 2012–2032 laaditun strategian yleistavoitteena on taata kaikille vuonna 2032 20 vuotta täyttävälle romaninuorille samat mahdollisuudet elämässä kuin ei-romaneille. Tavoite on kunnianhimoinen, koska vielä tällä hetkellä romanien kouluttautuminen esimerkiksi toisella asteella ei ole kovin yleistä Ruotsissa. Tavoitteena on ensin saada romanilapset osallistumaan esiopetukseen ja käymään peruskoulu. Uraauurtavaa kehitystyötä on tekevä viisi pilottikuntaa romanien ja asianomaisten viranomaisten kanssa vuosina 2012–2015. Yhteistyö koskee koulusektorin lisäksi myös muita kunnan toimialoja. Ideana on kehittää hyviä esimerkkejä inklusiivisistä työtavoista, joita voidaan levittää koko maahan. Valtio vastaa hankkeen kustannuksista. Pilottiprojektin toimenpiteitä ovat sillanrakentajien koulutus, terveyden ja Ruotsin terveydenhuoltojärjestelmään liittyvistä asioista informoivien työntekijöiden (hälsokommunikatörer) koulutus sekä tiedon kerääminen romanilasten saamasta tuesta kouluissa. Lisätietoa meneillään olevista asioista voi lukea esimerkiksi osoitteesta www.romskinkluder.se.

Christina Rodell-Olgac ja Angelina Dimiter-Taikon kartoittivat romanilasten koulutilannetta ennen sillanrakentajakoulutuksen alkua mukana olevissa viidessä pilottikunnassa.

Romanilasten poissaolot koulusta korostuivat haastatteluissa. Romanilapsia otetaan huostaan muita enemmän ja osa vanhemmista tuntuu lähettävän lapsensa kouluun pelätessään, että sosiaalitoimi muussa tapauksessa ottaa heidän lapsensa huostaan. Eritoten entisen Jugoslavian alueelta tulevilla romaneilla esiintyy traumaperäistä stressihäiriötä ja toissijaista traumatisaatiota. Tämä koskee sekä aikuisia että lapsia ja tällä hetkellä tukea on saatavilla kovin vähän. Koulujen opettajilla ja henkilökunnalla on usein puutteelliset tiedot romanien historiasta, nykytilanteesta ja kulttuurista. Tilanne on kuitenkin muuttumassa, sillä monet nuoret romaniaikuiset, joilta itseltään koulu on jäänyt kesken, ovat nyt aktiivisia omien lastensa koulunkäynnin suhteen. Vanhemmat toivovat parempaa kommunikaatiota kodin ja koulun välille.

NUORET ROMANIVANHEMMAT SUHTAUTUVAT MYÖNTEISESTI LASTENSA KOULUNKÄYNTIIN

Södertörns högskolassa alettiin järjestää sillanrakentajakoulutusta vuoden 2012 lopussa. Koulutuksen tilaajana on Suomen opetushallitusta vastaava viranomaisena, Skolverket. Sillanrakentajakoulutuksessa on 16 osallistujaa, 6 naista ja 10 miestä eri romaniryhmistä. Heillä kaikilla on erilainen koulutustausta. Opettajat Christina Rodell-Olgac ja romanitaustainen Angelina Dimiter-Taikon työskentelevät työparina. Työparina työskentely ja romanikulttuurin omakohtainen tuntemus ovat olennaisia. Ensimmäiset sillanrakentajat ovat suorittaneet opintonsa vuoden 2014 loppuun mennessä. Syksyllä 2014 on aloitettu toinen sillanrakentajakoulutus, joka suuntautuu tällä kertaa sosiaalitoimeen.

Sillanrakentajat ovat kokoaikaisessa työsuhteessa, pääasiassa kouluissa, kukin omassa pilottikunnassaan kahden vuoden ajan. Puolet työajasta käytetään opintoihin. Osa sillanrakentajista on jo saanut vakinaisen työsuhteen ja osa on määräaikaisessa työsuhteessa. Opinnot kattavat 30 opintopistettä, jotka on jaettu itsenäisiin 7,5 opintopisteen kokonaisuuksiin. Opiskelijat viettävät 2,5 päivää kuukaudesta kampuksella ja näiden lähipäivien aikana he myös työskentelevät yhdessä vapaa-aikanaan. Vertaisoppimista pidetään tärkeänä. Lähiopetusjaksojen välillä opiskelijat opiskelevat kotona, osallistuvat ryhmäkeskusteluihin ja kirjoittavat kurssitehtäviä. Vuoden 2013 aikana opiskelijat ja opettajat myös vierailivat jokaisessa pilottikunnassa. Siellä kyseisen paikkakunnan opiskelijat järjestivät ohjelman kurssitovereilleen.

Sillanrakentajakoulutuksen sisältö on ollut Södertörns högskolan itsensä päätettävissä, vaikka rahoitus tulee valtiolta. Koulutuksen eri opintojaksoissa käsitellään romanien historiaa ja nykytilannetta nykytutkimuksen näkökulmasta. Samalla tarkastellaan neljän muun kansallisen vähemmistön tilannetta koulun näkökulmasta. Näillä ryhmillä on paljon yhteistä ja sillanrakentajat ovat pystyneet auttamaan kouluissaan myös heitä. Opettajakunnalta on puuttunut laajemminkin tietämys vähemmistöjen asemasta ja oikeuksista. Toisena teemana on Ruotsin koulujärjestelmän historia, nykyinen koulujärjestelmä ja mm. opetussuunnitelma, kurssisuunnitelma ja arviointijärjestelmä. Perustietämys koulun

toiminnasta on erittäin tärkeää, jotta opiskelijat löytävät oman paikkansa työpaikallaan kouluissa ja osaavat myös selkiyttää järjestelmän toimintaa vähemmistöryhmille. Koulutuksessa käsitellään niin ikään arvojärjestelmää koulussa, ihmisoikeuksia ja sitä, miten vaikuttaa esikoulussa ja peruskoulussa rasismiin, syrjintään ja vihaan romaneita kohtaan.

Tärkeinä teemoina ovat myös viestintä koulun ja kodin välillä sekä kulttuurienvälinen viestintä koulussa. Koska monella koulutuksen osallistujista ei ole aiempaa korkeakoulutaustaa, on tärkeä osa koulutusta opiskelijoiden omien oppimis-

ja työelämävalmiuksien kehittäminen. Näitä ovat esimerkiksi yhteistyö-, atk- ja lukemisen taidot. Yhteneväisestä koulutuksesta huolimatta jokainen sillanrakentaja on löytänyt oman persoonallisen tapansa tehdä työtään ja tavoittaa romanitaustaiset oppilaat koulussa. Yksi työskentelee lasten kanssa erityisesti musiikinopetuksen avulla, toinen työskentelee yksittäisten oppilaiden kanssa, kolmas huolehtii, että oppilaat tulevat aamulla kouluun, pitää heille myös omia oppitunteja ja antaa tukea kotitehtävien tekemisessä. Yhdellä sillanrakentajalla on ollut haasteita siksi, että koulussa on aiemmin ollut romanitaustaisia henkilöitä työntekijöinä ja hänen odotetaan toimivan samalla tavalla. Hän on kuitenkin yrittänyt löytää oman työtapansa tavoittaakseen romanilapset. Yksi sillanrakentaja vierailee paikkakuntansa esikouluissa ja kouluissa, joissa hän pitää luentoja romanien historiasta ja kulttuurista oppilaille ja koulun henkilökunnalle.

// SILLANRAKENTAJAT EDISTÄVÄT MONIEN VÄHEMMISTÖRYHMIEN ASEMAA KOULUISSA

Sillanrakentajat ovat kohdanneet myös haasteita työssään ja vapaa-ajallaan. Jotkut ovat kokeneet, että heidän oletetaan ratkaisevan kaikki ongelmat koulussa ja että koulu itse ei ole valmis muuttumaan, vaan romaneiden pitää sopeutua. Osalla sillanrakentajista on ollut vaikeuksia heidän lähiympäristönsä suhtautumisessa korkeakouluopintoihin. Ruotsissa puhutaan käsitteestä "klassresa" eli luokkaretki, kun joku ihminen koulutuksen myötä vaihtaa yhteiskuntaluokkaa tai hänen oletetaan unohtavan omat lähtökohtansa. Ruotsi on perinteisesti ollut Suomea vahvemmin luokkayhteiskunta.

SILLANRAKENTAJAT KUVAAVAT ITSE OMAA TEHTÄVÄÄNSÄ NÄIN:

"Sillanrakentajat ovat resurssi, jonka tehtävänä on taata ymmärtäminen ja tuki niille, jotka sitä tarvitsevat. Sillanrakentajat eivät ole, eivätkä saa olla ratkaisu yhteiskunnan kaikkiin ongelmiin, sillä on mahdotonta, että näinkin iso ja laaja kysymys kuin romanien tilanne pitäisi ratkaista sillanrakentajien resursseilla."

"Sillanrakentajien tehtävänä ei ole auttaa romaneita sopeutumaan valtaväestön yhteiskuntaan, vaan heidän tehtävänä on auttaa yhteiskuntaa muuttumaan niin, että romaaneilla on myös paikka siinä."

3. Maahanmuuttaja- ja romanitaustaisten ihmisten koulutus- ja työurien sujuvoittaminen

ANNA LIISA KARJALAINEN, MARJO KOLKKA JA PIRJO MÄLKIÄINEN

Työpajoissa perehdyttiin eri teemojen mukaisesti seminaarin keskeisiin kysymyksiin:

1. *Kulttuurinen minäkuva* – miten kulttuuriset tekijät vaikuttavat siihen, miten oppija näkee omat vahvuutensa ja mahdollisuutensa selviytyä opinnoissa
2. *Henkilöstön osaaminen* – ammattilaiset tarvitsevat tukea ja välineitä kyetäkseen tukemaan yksilöllisiä koulutus- ja työuria
3. *Kulttuurisensitiivinen työote* – miten voimme lisätä herkkyyttä nähdä kulttuurisen moninaisuuden pääomaluonne
4. *Monikulttuurista ohjausta* – toimivia ratkaisuja ohjauksen käytänteistä
5. *Erilaisia opintopolkuja* - keinoja ohjaus- ja tukijärjestelmien ja ihmisten tarpeiden kohtaantumiseen
6. *Toimivia ratkaisuja* – monenlaisia tuottavia malleja ja onnistuneita urapolkuja on jo olemassa

Tähän osioon on koottu eri asiantuntijoiden ja hankkeiden näkökulmia lyhyinä teksteinä. Osassa työpajoista oli useampia aiheita ja siksi kertynyttä aineistoa ja kokemuksia on enemmän kuin kuusi.

3.1. KULTTUURISTEN TEKIJÖIDEN VAIKUTUS OPPIJAN MINÄKUVAAN

Kulttuurinen minäkuva -työpajassa pohdittiin, miten kulttuuriset tekijät vaikuttavat siihen, miten oppija näkee omat vahvuutensa ja mahdollisuutensa selviytyä opinnoissa.

NATALIA LINDROTH, TERVEYDENHOITAJAOPISKELIJA

”Tulin Puolasta Suomeen 19-vuotiaana ja ymmärsin, että kieli on välttämätön väline päästä sisälle toiseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan. Kieltä ei voi saada haltuunsa pelkillä kursseilla, vaan erilaiset toiminta- ja ystäväverkostot ovat välttämättömiä. Oli tärkeä saada suomi myös kotikieleksi.”

KATRIN LEINONEN, SOSIONIMIOPISKELIJA

”Tulin Virossa Suomeen ensin harjoitteluun ja sain täällä mahdollisuuden lähihoitajan oppisopimuskoulutukseen. Jo Virossa olin koulussa opiskellut suomen kieltä ja olin siksi paremmassa asemassa kuin maahanmuuttajataustaiset ihmiset tavallisesti. Motivaatio on tärkeintä kielen oppimisessa.”

HUSSEIN AHMEDI, MERKONOMIOPISKELIJA

”Äidinkieleni on persia, ja siinä on lukusuunta ja kirjainmerkitkin aivan erilaiset kuin suo-

messä. Kirjainmerkit tulevat arabian kielestä. Tulin kuusi vuotta sitten Afganistanista Suomeen, ja arvostan todella paljon sitä, että Suomessa voi opiskella kuka vain. Kotimaassani opiskeluolosuhteet olivat heikot, mutta olisimme silti halunneet kaikki oppia innokkaasti uutta.”

TUULA BLOMERUS, KOULUNKÄYNTIAVUSTAJA, SOSIONOMI, DIAKONI

”Monilla romanitaustaisilla on heikko kuva itsestään oppijoina. Romanit arvostavat koulutusta, mutta minuakaan ei osattu kotona tukea läksyjen teossa. Ala-asteella ihanat opettajat loivat turvan pienen romanitytön oppimiseen, kun muuten joutui perustelemaan olemassaoloaan toisten lasten silmätikkuna. Kokemuksia on myös opettajien ennakkoluuloista ja syrjinnästä. Opintoihin pääsyn yhtenä esteenä arvelen alkuun olleen kielen kapea-alaisuus. Käsitykset itsestä oppijana ovat muuttuneet useiden tutkintojen suorittamisen myötä ja itseluottamus on kasvanut. Haluan olla roolimalli kouluttautujasta muille romaneille. Jokainen ihminen on mahdollisuuden arvoinen!”

Maahanmuuttajina Suomeen tulleet toivovat, että heitä ei nähtäisi niinkään maahanmuuttajina, vaan yksilöinä ja ihmisinä. Ei ole olemassa yhtä homogeenista ryhmää maahanmuuttajat – he ovat kaikki erilaisia ja heillä on erilaiset kokemukset. Huonosti suomea puhuva ei ole tyhmä, eikä hänelle pidä puhua kuin lapselle. Parhaiten voi auttaa puhumalla suomea ja olemalla kiinnostunut. Tiedon ja opiskelun mahdollisuuksien äärelle pääseminen on tärkeää erityisesti naisille.

Panelistit arvostivat Suomen koulutusjärjestelmää, joka on avoin kaikille ikään ja varallisuuteen katsomatta. Terveystoimijaksi opiskelevaa Nataliaa ja sosionomiksi opiskelevaa Katrinia oli auttanut mahdollisuus aloittaa opinnot maahanmuuttajaryhmässä, jossa sai tukea toisilta samassa tilanteessa olevilta. He kiittelivät suomalaisia opettajia kannustaviksi ja helposti lähestyttäviksi. Heidän kokemuksensa mukaan katsotaan ratkaisuja eikä ongelmia ja kannustetaan syyllistämisen sijasta.

// **TARVITAAN KANNUSTUSTA JA
LUOTTAMUKSEN VALAMISTA OMIIN
MAHDOLLISUUKSIIN**

Opettajan antamalla palautteella on merkittävä vaikutus motivaatioon ja itseluottamukseen. Tarvitaan kannustusta ja luottamuksen valamista omiin mahdollisuuksiin. Myös edelläkävijöitä ja esikuvia tarvitaan. Opettajan asenteilla ja ohjauksen kannustavuudella oli kaikille pajan asiantuntijoille suuri merkitys. Sen varassa syntyy luottamus omaan osaamiseen ja oppijaminäkuva vahvistuu.

3.2. HENKILÖSTÖN OSAAMINEN YKSILÖLLISTEN KOULUTUS- JA TYÖURIEN TUKEMISESSÄ

Työpajassa käsiteltiin ammattilaisten tarvitsemaan tukea ja välineitä yksilöllisten koulutus- ja työurien tukemisessa.

Kulttuurien tuntemus lähtee itsestä ja oman kulttuurin tuntemisesta

PÄIVI VARTIAINEN-ORA, TSL, NANA SMULOWITZ, HDO

Kulttuuri on sitä, mitä olemme yhdessä unohtaneet oppineemme. Se on moninaista ja muuttuvaa. Yksilölliset vaihtelut ovat kulttuurin sisällä suuria, ja pitääkin miettiä, kohtaamme etnisiä ryhmiä vai kulttuuritietoisia yksilöitä.

Kulttuurien välisessä asiakastyössä lähtökohtana on tietoisuus omista asenteista, stereotyyppioista ja omasta kulttuurisidonnaisuudesta. Tärkeää on myös tuntee kulttuurieroja ja pyrkiä ymmärtämään erilaisia maailmankuvia ja kestämaan monitulkintaisuutta. Työntekijä on kaksoisroolissa, kun hän toisaalta hoitaa asiakkaan asiaa ja toisaalta selvittää suomalaisen yhteiskunnan käytäntöjä. On erotettava, mikä liittyy itse asiaan, mikä taas

// JOUSTAVUUS, AVOIMUUS JA
EPÄVARMUUDEN SIETO OVAT
MONIKULTTUURISEN ASIAKASTYÖN
AVAINTEKIJÖITÄ

siihen, miten tilanteessa tulee toimia. Joustavuus, avoimuus ja epävarmuuden sieto ovat monikulttuurisen asiakastyön avaintekijöitä, niin että asenteena on virheistä oppiminen ja muutosvalmius uuden tiedon ja kokemuksen myötä.

Ohjauksessa kulttuurispesifiys ja universalisuus täydentävät toisiaan. Kulttuurispesifi ohjaus ottaa huomioon ohjattavien kulttuuritaustan. Sen haasteena on mahdottomuus hankkia kaikkea kulttuuritietoa ja siten yleistyksen ovat yleisiä. Universalissa ohjauksessa ohjattava otetaan aina yksilönä. Haasteena siinä on etnosentrismi.

Monikulttuurisessa työssä ohjaaja tarvitsee tietoa ohjattavan taustasta ja maahanmuuton syistä. Jos niitä ei tiedä, on kysyttävä ohjattavalta itseltään. On tiedettävä akkulturaatiosta ja siitä, miten ammatti-identiteetin rakentumista voi tukea. Tietoa on oltava kulttuuritaustan vaikutuksesta ohjaustilanteeseen, työyhteisössä toimimiseen ja oppimiseen ja tietoa on oltava myös lähtömaan työelämän normeista ja arvostuksista.

Geert Hofsteden kulttuurierojen jäsenyyksestä on hyötyä monikulttuurisen ymmärryksen lisäämisessä. Hofstede jäsentää kulttuurierot valtaetäisyyden, yhteisöllisyyden, maskuliinisuuden ja epävarmuuden sietämisen perusteella. Suuren valtaetäisyyden kulttuureissa ihmiset ovat eriarvoisia, ja kunnioituksen osoittaminen ylemmille on tärkeää. Valta ja asema näkyvät ja ylempiä arvoisia palveliaan ensin. Pienen valtaetäisyyden kulttuureissa

kaikki ovat tasa-arvoisia, valta-asemat vaihtelevat tilanteen ja asiantuntemuksen mukaan, eikä valtaa ja asemaa näytetä.

Yhteisöllisissä kulttuureissa yhteisö on pienin yksikkö ja yksilö samaistuu vahvasti ryhmäänsä. Yksilön käyttäytymistä ohjaavat ryhmärooli, sen odotukset ja velvollisuudet. Individualistisissa kulttuureissa yksilö on oma yksikkönsä ja yksilön päämäärät ja etu menevät yhteisön edelle. Käyttäytymistä ohjaavat yksilön omat tarpeet, tahto ja voima. Aikakäsitys eroaa eri kulttuureissa. Syklisessä aikakäsityksessä tämä hetki on tärkein.

Pitkän tähtäimen suunnitelmia ei tehdä ja yleensäkin suunnitelmat ovat enemmän tavoitteita kuin sopimuksia. Aikataulut ovat suosituksia eikä niitä noudateta tarkasti. Vuorot eivät ole tärkeitä, yhtä aikaa puhuminen on sallittua. Lineaarisen aikakäsityksen mukaan ajalla on alku ja loppu ja sen tärkein ominaisuus on mitattavuus. Kellot ja kalenterit rytmittävät elämän ja suunnitelmia tehdään pitkällä tähtäimellä. Vuorot ovat tärkeitä, etuilla ja päälle puhuminen ovat sivistymätöntä. Viestintä on asiakeskeistä.

3.3. KULTTUURISENSITIIVINEN TYÖOTE

Työpajassa tarkasteltiin sitä, miten voi lisätä herkkyyttä nähdä kulttuurisen moninaisuuden pääomaluonne. Työpajassa esiteltiin Moninaisuus, Oivallus, Dialogi -mallia, jota toteutetaan Seurakuntaopistolla sekä Hyrian luotsaamaa Mosaiikki-hanketta, joka on maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontahanke.

Mod – Moninaisuus, Oivallus, Dialogi

ANNA-LEENA KLEMETTI-FALENIUS

Sana monikulttuurisuus ohjaa usein pohtimaan ulkomaalaiseen ja maahanmuuttajuuteen liittyviä asioita. Monikulttuurisuus-sanan rinnalle on otettu käyttöön esim. monimuotoisuus ja moninaisuus. Monikulttuurisuuden kysymykset liittyvät meissä kaikissa olevaan kykyyn tai rajoittuneisuuteen kohdata erilaisuutta ja niitä tunteita, joita erilaisten toimintamallien, ajatusten ja näkemysten kohtaamisessa syntyy.

Kulttuurisensitiivisyys tarkoittaa herkkyyttä ja taitoa huomata kulttuurisia eroavaisuuksia ja samanlaisuuksia. Tämä taito kasvaa sen myötä, kun ihmiselle karttuu tietoa ja kokemuksia, joiden kautta oppii havainnoimaan sekä omaa että toisen kulttuuria. Kulttuurisensitiivinen työote vaatii jatkuvaa prosessia suhteessa niin omaan kuin toisen tapoihin, valintoihin, arvoihin ja käytänteisiin.

Mod-työskentelyssä käydään läpi moninaisuuden kohtaamista eri menetelmillä ja erilaisilla ärsykkeillä, joiden avulla yksilö luo oman suhteensa erilaisuuden kohtaamiseen. Tavoitteena on vuoropuhelu/keskustelu asiasta. Ryhmät koostuvat 10–25 henkilöstä ja niissä työskennellään prosessinomaisesti.

Työpajassa tehtiin esimerkkitehtävä, jossa pohdittiin omaa suhdetta ennakkoluuloihin ja niiden vaikutusta arjen valintoihin. Tehtävässä käytiin läpi rasismia mittaavaa testiä ”Kenen kanssa haluat asua”. Kuvitteellisessa tilanteessa henkilö on vuokraamassa asuntoa. Mahdollisiksi vuokralaisiksi on tarjolla 15 vaihtoehtoa, joista pitää valita kolme, joille voisi vuokrata asunnon ja kolme, joille ei vuokraisi missään tapauksessa. Tämän jälkeen ryhmissä keskusteltiin omista valinnoista. Yleensä kurssilla asiaa käydään läpi siten, että jatkossa mahdollisista vuokralaisista annetaan vielä lisää tietoa. Nyt käytiin läpi vain ensimmäinen vaihe. Tehtävän toivotaan tuottavan ryhmäläisille oivalluksia ja löytöjä omista ajatuksista ja toimintamalleista ja jatkotyöskentelyllä oivalluksia tuodaan keskusteluun ja yhteiseen pohdintaan. Perusideana on tehdä monipuolisia ryhmä- ja yksilöharjoitteita moninaisuuden teemoista, löytää oivalluksia omista ja toisen ajatuksista ja keskustella niiden pohjalta erilaisuuden teemoista.

// ENNAKKOLUULOT VAIKUTTAVAT ARJEN VALINTOIHIN

MOD-kursseja järjestetään perus- ja jatkokursseina. Mod-peruskurssi keskittyy yksilön suhteeseen omaan kulttuuriin, omiin ennakkoluuloihin ja yksilön näkökulmiin. Jatkokurssin teemat koskettavat laajemmin yhteiskuntaa, vallan jakoa ja yhteiskunnallista vaikuttamista. MOD-kursseja järjestävät erilaiset järjestöt, seurakunnat ja kunnat. Toimintaa koordinoi valtakunnallisesti Kirkkopalvelut ja koordinaattorina toimii Anna-Leena Klemetti-Falenius.

Mosaiikki-hanke

MIINA PYYLEHTO

Mosaiikki on Hyvinkään, Riihimäen ja Nurmijärven alueella toiminut maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontahanke. Hankkeessa on kehitetty alueen kotouttamistyötä. Hankkeen tuloksena on syntynyt muun muassa maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontamalli, jota toteutetaan hankkeen perustamassa Kohtaamispaikka Mosaiikissa Hyvinkäällä. Maahanmuuttajat ovat moninainen ryhmä. On kiintiöpakolaisia, turvapaikanhakijoita ja muita maahanmuuttajia. Yksi maahanmuuton syy on ”rakkausperustainen”, parisuhteen vuoksi maahan muualta muuttaminen. Maahanmuuttajien parissa tehtävä työ on haasteellista, eikä monissa kunnissa välttämättä suhtauduta siihen myönteisesti.

Käsite kotoutuminen viittaa yksilön aktiiviseen toimintaan, kun taas kotouttaminen on ulkopuolelta tulevaa yksilön aktivoimista. Työllistymiseen liittyvänä haasteena on usein puutteellinen kielitaito. Maahanmuuttajien kotoutumisen onnistuneena keinona ovat olleet maahanmuuttajien kerhot, joiden toiminnan jatkuminen on kuitenkin epävarmaa. Kulttuurisensitiivinen ohjaus on tavallista ohjausta, jossa otetaan huomioon maahanmuuttajien kulttuurinen tausta.

3.4. MONIKULTTUURISEN OHJAUKSEN TOIMIVIA KÄYTÄNTEITÄ

Työpajassa esiteltiin Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi -tutkimusta (UTH) ja Romanian osallisuus ja hyvinvointi -tutkimusta (Roosa) sekä Väestöliiton työuramentoimintia.

Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi -tutkimus

ANNELI WEISTE-PAKKANEN JA SATU JOKELA (THL)

UTH on laajin Suomessa toteutettu väestötutkimus, joka kohdistuu ulkomaista syntyperää olevaan väestöön. Tavoitteena on tutkimuksen tuottaman tiedon avulla kehittää kotoutumista ja työllistymistä tukevia toimenpiteitä sekä sosiaali- ja terveystalvuuja. Tutkimusaineisto kattaa laajasti kohdeväestön elinoloja, terveyttä, hyvinvointia sekä toiminta- ja työkykyä. Tutkimukseen on valittu satunnaisesti 5400 ulkomaista syntyperää olevaa, 15–64-vuotiasta henkilöä.

Tutkimusaineiston keruu on toteutettu käyntihaastatteluina, ja siihen on rekrytoitu yhdeksän ”tulkkahaastattelijaa”. Lomakekielet ovat arabia, ranska, englantia, ruotsi, venäjä, somali, viro, kiina, thai, persia, soranin kurdi ja suomi. Muita kieliä ovat mm. portugali, espanja, saksa, latvia, puola ja dari.

Haastattelujen aihealueita ovat työllisyystilanne sekä työllisyyden esteet ja edellytykset (mm. koulutus ja kielitaito), hyvinvointi, elämänlaatu, osallisuus ja yhteisöllisyys, terveys, väkivaltakokemukset, työ- ja toimintakyky, elintavat, palvelutarpeiden tyydyttäminen, syrjintä- ja traumakokemukset, ajatukset työn tärkeydestä, suhtautuminen ulkomaalais-taustaisiin työpaikalla sekä avun saantiin kollegoilta ja esimiehiltä.

Tutkimushanke on pyrkinyt edistämään osallisuutta ja kehittämään käytäntöjä, joilla yhteisöjä saadaan mukaan suunnitteluun, toteuttamiseen ja raportointiin. Tavoitteena on rakentaa luottamusta viranomaisiin ja näyttää siltä, että tutkimuksen tarpeellisuus ja hyöty on ymmärretty yhteisöissä. Jatkossa pyritään varmistamaan, että tieto palautuu yhteisöihin hyödynnettäväksi.

Tutkimuksen yhteydessä luotiin monikulttuurisen haastattelutyön malli. Tulkkahaastattelijat saivat koulutuksen haastatteluun ennen kenttävaihetta, jonka aikana oli erillisiä tapaamisia tulkkahaastattelijoiden kesken. Haastattelijoiden tukena olivat Tilastokeskuksen haastattelijat, kenttäkoordinaattori ja tutor.

**TUTKIMUSHANKE ON EDISTÄNYT
MAAHANMUUTTAJATAUSTAISTEN
IHMISTEN OSALLISUUTTA**

Tulkkahaastattelijoiden kokemukset osallistavasta tutkimuksesta olivat myönteisiä. UTH koetaan hyväksi tavaksi tutkia kotoutumista. Se tulisi toistaa säännöllisesti, koska tutkimustiedon avulla voidaan vaikuttaa moniin asioihin. Tulokset tulisi saada konkreettisesti hyödynnettyä. Niiden kautta välittyy tietoa terveydestä, hyvinvoinnista ja palveluista sekä näihin vaikuttavista tekijöistä myös kohdeväestölle. Jatkossa tavoitteena on, että yhteisöjen jäsenet ovat osallisia muun muassa tuloksista tiedottamisessa päättäjille.

Romanien osallisuus ja hyvinvointi -hanke (Roosa)

ANNELI WEISTE-PAKKANEN (THL)

THL on toteuttamassa tutkimuksen, jossa kartoitetaan Suomen romaniväestön hyvinvointia, terveyttä sekä työ- ja toimintakykyä. Vuoden 2013 aikana tehdyssä pilottitutkimuksessa kuultiin romaniväestöä muun muassa tutkimuslomakkeiden laatimisessa ja noin 30 romanitaustaista tutkittavaa osallistui ”esitutkimukseen”. Tutkimus pohjaa Suomen Romanipoliittiseen ohjelmaan (Rompo 2009–2017), jossa määritellään tiedontarve romanien elinolojen kehittymisen seurantaan.

Tutkimuksen tavoite on romaniväestön osallisuuden edistäminen, ja saatua tutkimustietoa levitetään alueellisissa monialaisissa työpajoissa, joissa on mukana mm. tutkijoita, palvelujen suunnittelijoita ja romaneja. Niissä käydään läpi alustavia tutkimustuloksia ja palvelujen kehittämistarvetta. Lisäksi tuotetaan romaneille suunnattu selkokielineen terveydenedistämispöytäkirja.

Romaniväestö on tiiviisti mukana tutkimuksen suunnittelussa ja toteutuksessa (kuulemistilaisuudet, ohjausryhmä), tiedon keruussa ja työskentelyssä tutkimusalueilla (aluekoordinaattorit). Harjoittelijoina on romanitaustaisia opiskelijoita, joiden tehtävänä on tutkittavien tavoittaminen ja tiedotus. Tutkimuksen suunnittelussa ja jatkossa tulosten tulkinnassa käytetään ohjausryhmän asiantuntemusta. Johtopäätösten teossa alueellisilla työpajoilla on merkittävä rooli; niiden kautta tieto palautuu yhteisöihin hyödynnettäväksi.

Tutkimuksen odotetaan tuottavan tietoa, jonka perusteella tunnistetaan romaniväestön työ- ja toimintakyvyn sekä terveyden ja hyvinvoinnin heikkoudet ja vahvuudet. Tutkimus lisää päättäjien ja palvelujen suunnittelijoiden tietoa romanien hyvinvoinnista ja palvelutarpeista. Romanien osallisuus yhteiskunnassa, oman hyvinvointinsa edistämiseksi ja palvelujen kehittämisessä paranevat. Tutkimuksella on myös vaikutusta romanien omaan tietoisuuteen hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä.

Tähän tietoon perustuen voidaan kehittää kulttuurisensitiivistä työtöytäkirjaa sote-palveluissa. Romanikulttuuria koskevan tietämyksen lisääntyminen on merkityksellistä romanien yhdenvertaisen kohtelun näkökulmasta. Hanke myös työllistää romaneja.

Väestöliiton työuramentorointi

GUNTA AHLFORS JA INKA SAARELA (VÄESTÖLIITTO)

Työuramentorointi (www.vaestoliitto.fi/womento) on tehokas tapa edistää koulutettujen maahanmuuttajanaisten kotoutumista, hyvinvointia, kielitaitoa ja työllistymistä. Kotoutumisen ja hyvinvoinnin kannalta muuttajalle on ensiarvoisen tärkeää löytää omia kykyjään ja ammattitaitoaan vastaavia työmahdollisuuksia uudessa kotimaassaan.

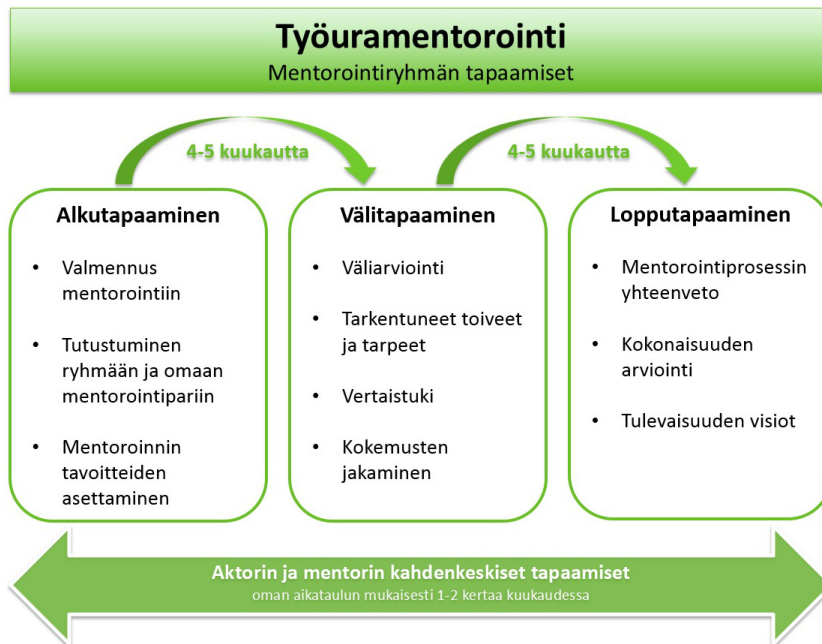
Womento-hanketta on rahoittanut Raha-automaattiyhdistys (RAY) vuosina 2012-2014 sekä vuonna 2012 Suomen Kulttuurirahasto Turun toiminnan osalta. Womento toimintaa on Helsingissä, Turussa ja Porvoossa. Kohderyhmänä ovat olleet korkeasti koulutetut naiset. Korkean koulutuksen alat ovat suurelta osin asiantuntijatehtäviä, joissa vaaditaan

**WOMENTON
MENTOROINTIHANKKEESEEN
OVAT OSALLISTUNEET KORKEASTI
KOULUTETUT NAISET**

hyvää kotimaisten kielten taitoa sekä verkostoja. On todettu, että maahan muuttaneiden naisten pääsy työelämään kestää pidempään kuin miesten. Naisten työllisyys kohenee 10 vuoden tarkasteluajanjakson aikana mutta jää silti 7-8 % miehiä matalammalle (TEM 2014 http://www.tem.fi/files/40368/maahanmuuttajien_tyollistyminen.pdf).

Arviolta noin 70 % työpaikoista täytetään erilaisten sosiaalisten ja ammatillisten verkostojen kautta. Sen vuoksi on tärkeä tuntee ja tietää oman alan yleistilanne, piilotyömarkkinat ja verkostot. Womenton ydin on vapaaehtoisuuden pohjalta työskentelevä aktori-mentoripari. Aktori on omalle alalleen työllistymään pyrkivä maahanmuuttajanainen ja mentori samalla ammattialalla työskentelevä tai vastaavan koulutuksen saanut suomalainen nainen. Tässä vapaaehtoisuuteen pohjautuvassa toiminnassa on ollut mukana yli 200 osallistujaa.

Womenton mentorointiprosessi:

**MATERIAALI
LAATIKKO**

www.vaestoliitto.fi/womento

http://www.tem.fi/files/40368/maahanmuuttajien_tyollistyminen.pdf

Mentorointi toimii kahdensuuntaisena oppimisprosessina, jossa aktorit voivat laajentaa ja päivittää suomenkielen ja työnhakutaitojen osaamistaan, ja mentorit puolestaan saavat omakohtaista kokemusta kulttuurienvälisestä vuorovaikutuksesta ja maahanmuuttajien kotoutumisprosessista Suomessa. Toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen, tavoitteellisuuteen, luottamukselliseen ja keskinäiseen kunnioittamiseen. Hedelmällisen vuorovaikutuksen syntyminen edellyttää molempien aktiivisuutta. On tärkeää, että osallistujilla on selkeä käsitys siitä, mitkä ovat mentoroinnin lähtökohdat, tavoitteet ja yhteiset säännöt.

AKTORIEN KOKEMUKSIA MENTOROINNISTA:

”Sain uutta rohkeutta itselleni ja arjenläheistä tietoa omalta ammattialaltani. Lisäksi huomaa, että osaan puhua suomea yhä paremmin ja rohkeammin. Se tuntuu hyvältä!”

”Kivaa puhua ja saada palautetta heti. Tunnen itseni paremmin ja tiedän mitä haluan.”

”Toinen ihminen ymmärtää. Tavallinen keskustelu on hyvä. Samaa kuin kotimaassa.”

”Oma itsetunto on parempi.”

”Tapaamiset ovat kuin pieni juhla.”

MENTORIT OLIVAT KOKENEET TOIMINNAN MIELENKIINTOISEKSI OPPIMISKOKEMUKSEKSI SUOMALAISESTA TYÖELÄMÄSTÄ:

”Oivalsin aivan uusia asioita omasta työstäni. Samalla kun kerron siitä, mikä itselle on tuttua, olen voinut vertailla eri maiden järjestelmiä ja työkäytäntöjä omalla alallani.”

”Olen oppinut, että pienetkin asiat voiva olla avuksi. Tekojen ei aina tarvitse olla suuria, jotta voi auttaa toista.”

”Havahduin siihen, miten yhdellä kontaktilla saakin aikaan jo paljon.”

Vuosina 2012-2014 mentorointiprosessin aikana aktoreista työllistyi 37 % (n. 60), josta 30 % omalle alalleen ja 7 % eri alalle. 20 % sai työharjoittelupaikan omalta alaltaan, 20 % sai toivomansa koulutuspaikan/jatkoi jo aloitettuja opintojaan/haki tutkimusapurahaa. Loput 23 % vastasi saavuttaneensa mentoroinnin aikana jotain muuta. Opas koulutettujen maahanmuuttajien mentorointiin Työuramentoroinnilla tuloksiin julkaistiin 25.11.2014 <http://www.vaestoliitto.fi/monikulttuurisuus/womento/opas-maahanmuuttajien-tyourament/>

MATERIAALI LAATIKKO

<http://www.vaestoliitto.fi/monikulttuurisuus/womento/opas-maahanmuuttajien-tyourament/>

3.5. KEINOJA OHJAUS- JA TUKIJÄRJESTELMIEN JA IHMISTEN TARPEIDEN KOHTAANTUMISEEN

Työpajassa esiteltiin hankkeita, joissa on kehitetty ja kehitetään ihmisten tarpeisiin paremmin kohdentuvia ohjaus- ja tukijärjestelmiä.

RIITTA DINCAI, VANTAAN KAUPUNKI; **MALLA LAITI**, AVI; **RITVA ANTONEN JA KIRSI FLORIN** JYVÄSKYLÄN KAUPUNKI

Vantaan kaupungilla on ollut käynnissä vuonna 2014 valmistettava ESR-hanke Unelma, jonka tavoitteena on suuremman ESR-hankkeen Unelma 2:n valmistelu. Unelma 2:n

tavoitteena on kehittää viranomaistyötä mm. kouluttamalla kaupungin työntekijöitä romanasioissa ja hyödyntämällä uraohjausta sekä tukemalla romanien osallistumista kaupungin hallinnossa ja palveluiden suunnittelussa ja tuottamisessa. Visiona on tehdä Vantaasta tiennäyttävä romanitaustaisten henkilöiden koulutus- ja työurien sujuvoittamisessa ja siinä, että romanityöryhmä saisi mahdollisuuksia vaikuttaa Vantaan hallinnossa niin, että romaniasiat näkyisivät kaikilla toimialoilla. Vantaalla on vahva paikallisromanityöryhmä, joka auttaa hankkeen läpiviemisessä. Esimerkiksi Helsingissä ja Espoossa ei näin ole.

Ovet auki -hanke on toteutettu osana Rom Equal -hanketta Jyväskylässä ja Helsingissä. Hankkeessa koulutettiin romanitaustaisia henkilöitä koulunkäyntiavustajiksi. Koulutus järjestettiin työvoimapoliittisena

koulutuksena. Koulutuksen alussa oli neljän kuukauden orientaatiojakso, jossa keskityttiin opiskeluvalmiuksien parantamiseen ja samalla parannettiin opiskelijoiden itseluottamusta omiin kykyihin. Monelta romanilta puuttuu opiskelun malli.

// YHDEN ROMANIN
KOULUTTAUTUMISELLA ON
SUURI MERKITYS HÄNEN
LÄHIYMPÄRISTÖSSÄÄN

Tämän jakson jälkeen opiskelijat opiskelivat kaksi päivää viikossa ja olivat kolme päivää työharjoittelussa kouluissa. Opiskelijoilla oli kouluissa tehtäväänsä valmennetut mentorit, ja he tapasivat myös toisiaan koulutuksen aikana.

Koulutukseen osallistui 16 opiskelijaa ja heistä 13 valmistui. Opiskelijat huomasivat koulutuksen aikana, että heistä on vaikka mihin ja ymmärsivät, että aiempi huono koulumenestys johtui sopivan tuen puutteesta eikä heidän omasta tyhmydestään. Romanien koulutuksessa on tärkeää huomioida myös se, että yhden perheenjäsenen koulutuksella on laajempi merkitys opiskelijan lähiympäristössä. Äidin koulunkäynti vaikuttaa lapsien kouluasenteisiin ja myös muihin sukulaisiin. Tärkeää on motivoida opiskelijoita suorittamaan osa/lukukausi kerrallaan, koska kahden vuoden koulutus voi tuntua lähtökohtaisesti pitkältä ja varmuutta työstä koulutuksen jälkeen ei kuitenkaan ole.

Jyväskylän kaupungin ROMKO-hankkeessa on tehty esiselvitys, jossa kartoitettiin romaneitten esteitä koulutukseen hakeutumiseen ja sen loppuun saattamiseen. Haastateltavia oli yhteensä 36, 13 vanhempaa ja 23 nuorta. Haastatelluista vanhemmat olivat suurin osa käyneet peruskoulun ja olivat töissä. He pitivät tärkeinä nuorten ammattiin kouluttautumista. Nuorista puolestaan noin puolet opiskeli parhaillaan jotain alaa. Sekä peruskoulun että toisen asteen koulutuksen keskeyttäneitä oli myös haastateltujen joukossa. Esteinä koulutukselle haastatellut pitivät mm. omaa asennetta eli kiinnostuksen puutetta, uskon puutetta omiin kykyihin, pelkoa ja tiedon puutetta.

Esiselvityksen perusteella tarvittaisiinkin lisää tietoa koulutuksen hakeutumisesta ja koulutuspaikoista, vertaistukea ja tukihenkilöitä, perheen ja vanhempien tukea koulunkäyn-

tiin, tukea kirjallisiin tehtäviin ja kouluille lisää tietoa romanikulttuureista. Esiselvityksen haastatteluista kävi myös ilmi, että olisi tärkeää saada tytöt opintoihin ennen perheen perustamista. Vaikka opinnot siksi aikaa jäävätkin kesken, he palaavat lasten kasvaessa jälleen opintojen pariin. Koulutus on tärkeää jakaa osiin ja motivoida siten opiskeluun.

3.6. TOIMIVIA RATKAISUJA, TUOTTAVIA MALLEJA JA ONNISTUNEITA URAPOLKUJA

Työpajassa esiteltiin käytännön malleja ja toteutuksia sekä maahanmuuttajataustaisten että romanitaustaisten koulutuksessa.

KATHY METSÄLÄ (SO), JAANA SILVAST (HDO), RAISA LANTTO (ODO)

Seurakuntaopisto on ammatillisista oppilaitoksista pisimpään toiminut romanikulttuurin ohjaajan ammatti- ja erikoisammattitutkinnon järjestäjänä. Vuosina 2004–2014 Seurakuntaopistolla on 38 suorittanut romanikulttuurin ohjaajan ammattitutkinnon, 9 erikoisammattitutkinnon ja 30 yksittäisiä tutkinnon osia. Tutkinnon suorittajat ovat pääosin romanitaustaisia aikuisia, joilla on erilainen työkokemus ja koulutustausta peruskoulun keskeyttäneistä korkeakoulutettuihin. Keskeistä tutkinnossa on kulttuurin jäsentäminen ja työstäminen, kulttuuri-identiteetin hahmottaminen, ammatillisuus, monialaiset verkostot, yhteiskunnan ja palvelujärjestelmän hahmottaminen ja asiakkaiden ohjaaminen niiden pariin, viranomaisyhteistyö, neuvottelutaidot, suomalaisen monikulttuurisuuden ammatillinen jäsentäminen ja tarkastelu sekä kulttuurista tiedottaminen.

Seurakuntaopiston romanikoulutusten taustalla on dialogipedagoginen (vuoropuhelu) ja sosiaalipedagoginen ajattelu (osallistaminen, taidot ja tiedot yhdessä rakentaen). Opettajat työskentelevät parina, ja he ovat molemmat suorittaneet romanikulttuurin ohjaajan ammattitutkinnon. Koulutus näkyy koko kampuksella ja tavoitteena on monensuuntainen asennetyö. Romanikulttuuritietoutta viedään myös perustutkintoihin. Selkokielellisistä ohjeistuksista ovat hyötynneet myös muut tutkinnot.

Yhteistä kaikille pajassa esitellyille koulutusten toteutuksille on kielen ja käsitteiden merkityksen korostaminen. Erilaisia käytännön keinoja ja tukimateriaaleja hyödynnetään laajasti. Asioita ja käsitteitä konkretisoidaan arkeen ja apuna käytetään assosiaatioita ja tarinoita. Työssäoppimisessa myös työnantajat tarvitsevat tukea kommunikaatio-ongelmien selvittämiseen. Erittäin tärkeää on myös tekemiseen kiinni pääseminen kielellisistä ongelmista huolimatta

**// RINNALLA KULKEMINEN OPINNOISSA
JA TYÖSSÄOPPIMISESSA SEKÄ
YHTEISÖLLINEN TUKI TUOTTAVAT
TULOSTA**

Oppijoiden omia vahvuuksia tuetaan ja niitä hyödynnetään opetuksessa. Oleellista on, että ongelmatilanteet ratkaistaan heti paikan päällä ja yhteistyössä. Toiminta vaatii ohjaajalta ja opettajalta sekä kulttuurista herkkyyttä että oikeaa asennetta ongelmien ja oppimisvaikeuksien ymmärtämiseen. On myös hyvä tiedostaa, että kaikki opettajat eivät tähän pysty.

Jos ongelmia ei ratkota tässä ja nyt, seurauksena voi olla motivaation lasku ja keskeyttäminen. Kaikki toteutukset olivat päässet hyvin tuloksiin oppijan vierellä kulkemisella ja nopealla reagoinnilla oppijan haastaviin tilanteisiin. Yksittäisten opiskelijoiden onnistumistarinat ovat innostavaa kuultavaa. Ryhmätilanteissa on luovuutta, joka tekee oppimisesta hauskaa kaikille.

4. Alueilla verkotutaan, ohjataan ja löydetään hyviä yhteistyömalleja

MARJO KOLKKA, ANNA LIISA KARJALAINEN

Kulttuuri ja kieli ohjauksessa -seminaari oli vahva esimerkki siitä, että eri tahoilla alueellisesti ja valtakunnallisesti kehitetään hyviä tapoja toimia yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Tämän vuoden teemassa korostui ohjauksen merkitys. Ohjaus on parhaimmillaan kuin arkeologista työtä, jossa ihmisen jostain syystä kadoksissa olevien tai huomiotta jätettyjen voimavarojen etsintä ja niiden arvostava osoittaminen kaiken lähtökohtana tuottaa onnistuneita koulutus- ja työllistymispolkuja. Seminaarissa olivat esillä romani- ja maahanmuuttajataustaisten ihmisten koulutusurien sujuvoittamiseen liittyvät kysymykset.

Sekä EU-asiakirjojen (European Ministers Responsible for Higher Education 2009), hallitusohjelman että maakuntaohjelmien painopisteitä ovat aliedustettujen ryhmien yhteiskunnallisen osallisuuden parantaminen koulutuksen ja työllisyyden keinoin. Erityisesti siirtymävaiheisiin liittyvät toimet edistävät koulutuksellista tasa-arvoa. Elinikäisen oppimisen ja inklusiivisen yhteiskunnan tavoitteet ovat kansallisesti ja kansainvälisesti merkittäviä haasteita ja edellyttävät koulutus- ja työelämärajat ylittävää kehittämissyhteistyötä. Tiedämme, että vain peruskoulun suorittaneille nuorille kasaantuu hyvinvointiongelmia useammin kuin toisen asteen tutkinnon suorittaneille nuorille, ja tämä ilmiö tunnustetaan ylisukupolviseksi. Kaikilla kasvatuksen ja ohjauksen toimijoilla on tässä sekä suuria mahdollisuuksia että valtavia haasteita.

Vaikka Suomessa on laadukas koulutusjärjestelmä ja se on avoin kaikille, on todettu, että koulutus ei välttämättä tasaakaan yhteiskunnallisia eroja. Sekä maahanmuuttaja- että romanitaustaiset nuoret ja nuoret aikuiset näyttävät olevan riskiryhmiä, joiden kohdalla kansalaisten yhdenvertaisuuden tavoitteet eivät vielä ole toteutuneet. Tästä syystä tarvitaan erityisiä toimia, joissa ohjaus ja yhteistyö korostuvat. On kuitenkin löydetty uudenlaisia lähestymistapoja, joissa painottuu asiakkaan osallisuus, kuuleminen ja ammattilaisten kulttuurisensitiivinen osaaminen. Näitä ideoita ja kokemuksia saatiin seminaarissa tarkastella sekä kansallisesti että kansainvälisesti.

Kaikkein heikoimmassa asemassa olevien tukeminen näyttää edelleen tuottavan tulosta, mikä merkitsee sitä, että kohdentamalla resursseja tarkoituksenmukaisesti voidaan edistää tasa-arvoa oppimisessa ja osallisuudessa. Tällainen tukeminen hyödyttää muitakin kuin vain tuettavaa itseään. Sen on nähty olevan merkittävää jopa koko suvun tai jälkipolvien kannalta esimerkiksi antamalla malleja kouluttautumisesta ja aktiivisesta osallisuudesta. OKM:n koulutuksellisen tasa-arvon raportissa todetaan, että yksilöllisten opintopolkujen rakentumista edistetään sekä rahoitusjärjestelmän että tutkintojärjestelmän kehittämisellä. Tulevaisuudessa yhteiskunta tarvitsee koko työikäisen väestön työvoimaksi. Yksilön näkökulmasta kyse on oikeudesta koulutukseen, työhön ja yhteiskunnalliseen osallisuuteen.

Seminaari toi vahvasti esille sen, että oppiminen tapahtuu muutoksina merkitysraken-teissa. Oppilaiden omat tiedot, käsitykset ja kokemukset ovat tärkeä lähtökohta oppi-misessä. Koulutusta voidaan kehittää siihen suuntaan, että kulttuurisen moninaisuuden pääomaluonnetta voidaan hyödyntää. Voimavaraistavat lähestymistavat ovat mahdolli-suus vahvistaa yhteiskunnallista osallisuutta ja tuottaa aktiivista kansalaisuutta. Saman-aikaisesti sillä on merkitystä opiskelijan identiteetin ja itseluottamuksen näkökulmasta. Eriytyisen tärkeää se on silloin, kun oman kielen ja kulttuurin ylläpito on assimilaatiopoli-tiikan tuloksena ollut vaikeaa tai jopa kiellettyä, kuten sekä Suomessa että Ruotsissa on tapahtunut romaniväestölle. Samanlaisia kokemuksia saattaa olla useilla maahanmuutta-jaryhmillä.

Koulutusta on pohdittava sekä yhteis-kunnallisena että yksilöllisenä kysy-myksenä. Eräs seminaarivieras totesi, että korostamme ehkä liikaa koulu-tuksen työllistävää merkitystä, kun nuorelle ihmiselle taloudellisen laman aikaan työllisyysnäkyviä on heikosti.

Tässä olisikin hyvä painottaa sivistyneisyyden, ajattelemaan oppimisen, luovuuden ja vastuullisuuden pääomaluonnetta. Nuorelle ihmiselle on tärkeää kasvaminen omaksi itsekseen, elämään toisten ihmisten kanssa ja kansalaisena.

**ON PAINOTETTAVA SIVISTYNEISYYDEN,
AJATTELEMAAN OPPIMISEN,
LUOVUUDEN JA VASTUULLISUUDEN
PÄÄOMALUONNETTA**

Koulutuksellinen tasa-arvo on osallisuuden tuottamista. Sen toteutumisen eteen eivät mitkään ponnistelut ole liioittelua. Koulutuksen tulee auttaa opiskelijaa motivoitumaan, sitoutumaan ja löytämään omalle elämälleen merkitys ja sisältöä. Koulutus ei ole vain valmentamista tuotantoelämän tai yhteiskunnan muuttuviin tarpeisiin, vaan se on mer-kityksellisellä tavalla osallisuutta yhteiskunnassa. Osallisuutta edistämme voimavara-is-tavalla ohjauksella, jossa etsitään mahdollisuuksia. Tarvitaan alueellista yhteistyötä sekä kansallista ja kansainvälistä kehittämiskumppanuutta.

Tallenne ja materiaali

Videovälähdyksiä työpajoista

<https://app.flowbox.fi/video/WDGQHPKS/>

Kaikki videotallenteet

<https://app.flowbox.fi/ZGBHCP/>

Järvenpään seminaarin esittelyteksti, Raisa Lantto

http://www.mediamylly.fi/romako/romako_01.pdf

Henkilöstön moku-osaaminen, Päivi vartiainen-Ora

http://www.mediamylly.fi/romako/romako_02.pdf

Järvenpää 18.11.2014, Christina Rodell Olgac

http://www.mediamylly.fi/romako/romako_03.pdf

Mosaiikki, Miina Pyylehto

http://www.mediamylly.fi/romako/romako_04.pdf

Pystynksmä muka siihen, Jaana Viljaranta

http://www.mediamylly.fi/romako/romako_05.pdf

Romanikoulutus, Seurakuntaopisto, Kathy Metsälä

http://www.mediamylly.fi/romako/romako_06.pdf

ROMKO esiselvitys, suppea, Anttonen

http://www.mediamylly.fi/romako/romako_07.pdf

Seurakuntaopiston MOD, Anna-Leena Klemmetti-Falenius

http://www.mediamylly.fi/romako/romako_08.pdf

THL UTH, Anneli Weiste Paakkanen ja Satu Jokela

http://www.mediamylly.fi/romako/romako_09.pdf

Toimivia ratkaisuja, monenlaisia ja tuottavia malleja, Jaana Silvast

http://www.mediamylly.fi/romako/romako_10.pdf

Unelmista todellisuuteen, Vantaa, Riitta Dincay

http://www.mediamylly.fi/romako/romako_11.pdf

Womento, Gunta Ahlfors ja Inka Saarela

http://www.mediamylly.fi/romako/romako_12.pdf

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja C Katsauksia ja aineistoja

Sarjassa julkaistaan Diakonia-ammattikorkeakoulun tutkimus-, kehittämis- ja opetustoiminnan tuloksena syntyneitä julkaisuja, esim. työelämän oppimisympäristöistä ja muista projekteista nousevia opinnäytetöitä, oppimateriaaleja, ohjeistuksia sekä seminaari- ja projektiraportteja.

C1 Gothóni, Raili & Pesonen, Marja 1998. Tietopaketti harjoittelusta ja työelämäyhteistyöstä.

C2 Gothóni, Raili & Pesonen, Marja 1998. Tutkiva ammattikäytäntö.

C1 Gothóni, Raili & Pesonen, Marja 1999. Diakin harjoittelukäytännöt ja työelämäyhteistyö.

C4 Tolppi, Reijo 1999. Laadun lähteet verkossa, Kokonaisarviointiraportti 1.

C5 Kinttula, Outi 2001. Laadun lähteet verkossa. Kokonaisarviointiraportti 2.

C6 Kalmari, Arja & Wallenius, Tuula (toim.) 2002. Tuutorin tuki. Opintojen ohjaus ja tuutorointi Diakissa.

C7 Kainulainen, Sakari & Gothóni, Raili & Pesonen, Marja 2002. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten.

C8 Meretmaa, Anne 2002. Supervisor's Handbook.

C9 Kuokkanen, Ritva & Kivirinta, Mervi & Määttänen, Jukka & Ockenström, Leena 2005. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten.

C10 Kuokkanen, Ritva & Kivirinta, Mervi & Määttänen, Jukka & Ockenström, Leena 2007. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. 4. uud.laitos.

C11 Weissenfelt, Kertu & Läksy, Marja-Liisa & Ruotsalainen, Kari & Haapalainen, Paula 2008. Verkosto arjen työtä tekevien voimavaraksi.

C12 Marttila, Marjaana & Häkkinen, Johanna 2008. POLULLA –projekti – Erytystä tukea ammattikorkeakouluopinnoissaan haasteita kohdanneille.

C13 Vähäkangas, Auli 2008. Aimojen kokemuksia ohjauksesta. Aikuisten monimuoto-opiskelijoiden kokemuksia ohjauksesta kevään 2007 Monikulttuurisuus – opintokokonaisuudessa Diakonia-ammattikorkeakoulun Järvenpään toimipaikassa.

C14 Pesonen, Helena 2008. Omalle yrittäjäuralle maahanmuuttajanainen. Omalle yrittäjäuralle, maahanmuuttajataustaisten naisten yrittäjävalmiuksien kehittämisprojekti 1.8.2006 – 4.4.2008 loppuraportti.

C15 Jolopainen, Anne & Lind, Kimmo & Niemelä, Jorma 2008. Ammattikorkeakoulut kansalaistoiminnassa.

C16 Eriksson, Elina & Markkanen, Arja & Tast, Marianne (toim.) 2009. Hoitotyön ammattikorkeakoulutuksen ja työelämän yhteinen hanketoiminta – kolmen ammattikorkeakoulun näkökulma.

C17 Eerola-Ockenström, Leena & Kalmari, Arja & Kivirinta, Mervi (toim.) 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. 5. uud.laitos.

C18 Eitakari, Liisa (toim.) Monimuotoistuva työelämä 2010. Työyhteisöjen monimuotoistumisprosessi TyöMMe –hankkeen kokemusten perusteella.

C19 Pesonen, Helen & Vihonen, Anu 2010. Maahanmuuttajayrittäjien mentoroinnin käsikirja.

C20 Heusala, Maarit & Kokko, Taina & Marttila, Marjaana. Yhdessä tein –hanke 2009-2011. Opiskelijahyvinvoinnin kehittäminen Uudenmaan alueen ammattikorkeakouluissa.

C21 Ruotsalainen, Kari & Kantele, Liisa 2011. Sairaanhoidosta velkaneuvontaan. Pieksämäellä vuosina 1949-1995 valmistuneiden diakonisojen kertomuksia opiskelusta ja työstä.

C22 Meretmaa, Anne 2012. Adventurous decade and more – Diak's partnership in Asia.

C23 Mäkelä, Sanni & Peltonen, Elina 2012. Nuorten vapaaehtoistoiminnan käsikirja.

C24 Jouppila-Kupiainen, Elina & Kammonen, Sirpa & Kirvesniemi, Tiina & Kuru, Tiina & Mikkonen, Helena & Rautasalo, Eija & Utriainen, Seija (toim.) 2013. Voisimmeko yhdessä olla enemmän? Gerontologinen erityisosaja mukana ikääntyvien ihmisten arjessa.

C25 Katisko, Marja 2013. Maahanmuuttajataustaisten perheiden kokemuksia lastensuojelujärjestelmästä (vain nettijulkaisuna).

C26 Kuvaja-Köllner, Virpi & Steffansson, Marina & Kettunen, Aija 2013. Tieto- ja viestintätekniikan käyttö, mahdollisuudet ja haasteet terveyden etäseurannassa ja sairauksien ennaltaehkäisyssä. Tuloksia eKylä-hankkeesta Pieksämäellä 2009-2012

C27 Kuvaja-Köllner, Virpi & Steffansson, Marina & Kettunen, Aija 2013. The use, possibilities, and challenges of information and communication technology in remote health monitoring and prevention of illnesses. Results from the EmotionAAL project in Pieksämäki, Finland in 2009-2012 (vain nettijulkaisuna).

C28 Kauppinen, Kirsti, & Neuvonen, Virpi & Rautasalo, Eija (toim.) 2013. Tuokiokin on tärkeä Näkökulmia teknologian hyödyntämiseen heikkokuntoisten ikääntyneiden vuorovaikutuksessa (vain nettijulkaisuna).

C29 Korhonen, Saira & Soininen, Mali (toim.) 2013. Yksilöllisesti vaan ei yksin – kohtaamisia ja keskusteluja vammaisuudesta.

C30 Korhonen, Ulla & Vanhapiha, Elina & Karjalainen, Jari & Kostilainen, Harri & Ahonen Karoliina & Karinsalo, Ritva 2013. Yhteiskunnallisten yritysten Living lab – tukimallia rakentamassa.

C31 Karttunen, Anna & Kettunen, Aija & Piirainen, Keijo 2013. Yhteistyöllä hyvinvointia. Järjestöjen välinen ja järjestö-kuntayhteistyö hyvinvoinnin lisääjänä

C32 Anna Liisa Karjalainen, Paula Koistinen, Marjo Kolkka ja Merja Ylönen (toim.), 2014. DIAKpeda – kehittämistä, kokeilua ja yhteistä työtä

C33 Radcliffe, David, 2014. Spaces of wellbeing. What is so special about special needs art studios?

C34 Moilanen Hanna, Karjalainen Jari 2014. Yhteistoiminnasta ratkaisuja - Etelä-Savon yhteiskunnallista yrittäjyyttä rakentamassa.

C35 Piirainen, Keijo & Kettunen, Aija, 2015. Arviointi GAS-menetelmän edellytyksistä työllisyyspalveluissa.

C36 Piirainen, Keijo & Kettunen, Aija, 2015. Potential for single-case evaluation in employment services Goal Attainment Scaling Method for Difficult-to-Employ Jobseekers.

C37 Steffansson, Marina & Pulliainen, Marjo & Lappi, Riitta, 2015. IKÄIHMISTEN HYVINVOINTIA RAKENTAMASSA. Hyvinvointipalvelujen järjestämisen uudet mahdollisuudet –hanke.

C38 Vilminko, Sari, 2015. Yhteiskunnallinen yrittäjyys Oulun seudulla.

C39 Helminen, Jari (toim.), 2015. Sanoista tekoihin. Osallisuus, kumppanuus ja terveys toiminnan suuntaviivoina.

SARJOJEN KRITEERIT

A TUTKIMUKSIA:

Sarjassa julkaistaan uutta ja innovatiivista tietoa tuottavia tieteellisiä tutkimuksia Diakonia-ammattikorkeakoulun opetus-, tutkimus- ja kehittämistoiminnan alueilta. Julkaisut ovat lähinnä väitöskirjoja, korkeatasoisia artikkelikokoelmia sekä lisensiaatintutkimuksia.

B RAPORTTEJA

Sarjassa julkaistaan henkilökunnan tutkimuksia (lisansiaatintöitä, pro graduja), ansioituneita Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä sekä niiden Diakin kehittämisprojektien raportteja, jotka ovat tuottaneet innovatiivisia ja merkittäviä työelämää kehittäviä tuloksia.

C KATSAUKSIA JA AINEISTOJA

Sarjassa julkaistaan Diakonia-ammattikorkeakoulun tutkimus-, kehittämis- ja opetustoiminnan tuloksena syntyneitä julkaisuja, esim. työelämän oppimisympäristöistä ja muista projekteista nousevia opinnäytetöitä, oppimateriaaleja, ohjeistuksia sekä seminaari- ja projektiraportteja.

D TYÖPAPEREITA

Sarjassa julkaistaan asiantuntijapuheenvuoroja ja kannanottoja ajankohtaisiin asioihin, erilaisia suunnittelutyön tarpeisiin tehtyjä selvityksiä (esim. laaja projektisuunnitelma) ja projektien väliraportteja. Sarja mahdollistaa kokemusten ja asiantuntijatiedon nopean eteenpäin viemisen.